

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060101

DOM
2022-06-30
Stockholm

Mål nr
M 702-21

Sid 1 (21)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-12-11 i mål nr M 346-19,
se bilaga A

PARTER

Klagande

Karlshamn Energi Vatten AB

Ombud: E. N.

Motparter

1. Länsstyrelsen i Blekinge län
371 86 Karlskrona

2. Havs- och vattenmyndigheten
Box 11930
404 39 Göteborg

3. Karlshamns kommun
374 81 Karlshamn

4. Kammarkollegiet
Box 2218
103 15 Stockholm

5. Naturskyddsföreningen i Olofström

6. Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund

7. Älvräddarnas Samorganisation

Dok.Id 1813429

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

SAKEN

Ansökan om tillstånd till bortledande av ytvatten för allmän reservvattenförsörjning från Mörrumsån m.m. på fastigheterna A och B i Karlshamns kommun

Anl.ID: 75296
Avrinningsområde: 86 Mörrumsån
N: 6237290 E: 484963 SWEREF 99 TM

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Tillstånd och villkor

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på så sätt att tillståndsmeningen och villkor 3 ska ha följande lydelse.

Tillståndsmeningen (andra att-satsen)

att från angivna anordningar, för kommunal reservvattenförsörjning, bortleda ytvatten till en mängd av 5,05 miljoner m³ per år, dock högst 20 304 m³ per dygn (235 l/s).

Villkor 3

Uttag av vatten utöver det kontinuerliga flödet om 20 l/s får inte ske när flödet i Mörrumsån vid SMHI:s mätstation i Mörrum understiger 4 m³/s.

Rättegångskostnader

Karlshamn Energi Vatten AB ska ersätta Länsstyrelsen i Blekinge läns rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 24 000 kr.

Karlshamn Energi Vatten AB ska ersätta Havs- och vattenmyndighetens rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 22 000 kr.

BAKGRUND

Karlshamns kommun är skyldig att tillhandahålla vattenförsörjning och avlopp enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Karlshamn Energi Vatten AB ordnar dessa vattentjänster inom kommunen och förser nära trettiotusen abonnenter – hushåll, samhällsservice och industri – med dricksvatten.

Vattentäkten finns i Långasjön en bit norr om Karlshamn och dricksvattnet produceras i ett vattenverk vid sjöns södra ände. Långasjön ingår i Mieåns huvudavrinningsområde. Längre upp i vattensystemet finns sjön Mien som är det huvudsakliga vattenmagasinet. Vattenflödet regleras genom en regleringsdamm vilken ägs och förvaltas av en regleringsförening. Bolaget är medlem i föreningen. I syfte att säkerställa en driftsäker och långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning har bolaget ansökt om tillstånd att få anlägga en ny regleringsdamm. Den frågan handläggs för närvarande av Mark- och miljööverdomstolen i ett annat mål (se mål nr M 5224-21). Kommunen har även tagit fram nya bestämmelser för vattenhushållningen och planerar för ett nytt vattenverk i Långasjön.

Kommunen har bedömt att ytterligare en vattentäkt behövs för att säkerställa dricksvattenförsörjningen. Bolaget har därför, i detta mål, ansökt om tillstånd till att få uppföra en sådan anläggning i Mörrumsån strax norr om samhället Svängsta. Mörrumsån har ett annat avrinningsområde än Mieån. Syftet med täkten är att den vid behov – t.ex. vid tillfälliga störningar, låga vattenflöden, olyckor eller liknande situationer – ska ersätta huvudvattentäkten i Långasjön.

Mörrumsån är av riksintresse för det rörliga friluftslivet. Naturmiljön utmed ån och växt- och djurlivet i ån har bedömts ha höga skyddsvärden. Artrikedomen framhålls särskilt, bl.a. finns populationer av tjockskalig målarmussla och ett flertal arter av sötvattensfisk. Området skyddas därför med ett naturreservat som sträcker sig från Svängsta i söder till Hemsjö i norr. Mörrumsån inom Blekinge län är även ett Natura 2000-område (SE0410128).

Mark- och miljödomstolen har gett bolaget tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken för vattenverksamheten och enligt 7 kap. 28 a § för åtgärderna i Natura 2000-området.

Bolaget har även fått dispens från naturreservatsföreskrifterna. Med hänsyn främst till områdesskyddet har tillstånden förenats med vissa begränsningar och villkor.

I tillståndsmeningen anges bl.a. att bolaget får leda bort vatten för reservvattenförsörjning under sammanlagt tjugofyra månader under en rullande femårsperiod. Där regleras också den totala mängd vatten som får bortledas per dygn och per år.

Vidare föreskrivs att vatten får ledas bort endast om en akut situation uppstår i kommunens ordinarie dricksvattentäkt (villkor 2). Med detta avses t.ex. att tillräckligt med vatten inte kan erhållas på grund av låga vattenflöden i Mieån eller att vattnet är otjänligt till följd av en olycka. Domstolen beslutade även att vatten inte får tas ut om det kontinuerliga flödet i Mörrumsån är lägre än sex kubikmeter per sekund (villkor 3). Tiden för anmälan av oförutsedd skada har bestämts till tjugo år från arbetstidens utgång.

Bolaget har överklagat domen avseende dessa begränsningar och villkor.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Karlshamn Energi Vatten AB:s yrkanden

Bolaget har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska ändra tillståndsmeningen – andra att-satsen – så att den får följande lydelse: att från angivna anordningar, för kommunal reservvattenförsörjning, under som längst en sammanhängande period om två år, bortleda ytvatten till en mängd av 5,05 miljoner m³ per år, dock högst 20 304 m³ per dygn.

Därutöver har bolaget yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva villkor 2 och 3, och bestämma tiden för anspråk på grund av oförutsedd skada enligt 24 kap. 18 § miljöbalken till fem år från arbetstidens utgång.

I andra hand har bolaget yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra villkor 3 så att det får följande lydelse: Uttag av vatten utöver det kontinuerliga flödet om 20 l/s får inte ske när flödet i Mörrumsån vid SMHI:s mätstation i Mörrumsån understiger 2,6 m³/s.

Bolaget har i tredje hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska överlämna frågan om tillstånd för verksamheten och åtgärderna i Natura 2000-området till regeringen för prövning enligt 7 kap. 29 § miljöbalken.

Motparternas inställning

Länsstyrelsen i Blekinge län har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Havs- och vattenmyndigheten har motsatt sig ändring av tillståndsmeningen och villkor 3. Myndigheten har medgett att villkor 2 upphävs.

Karlshamns kommun har medgett bolagets ändringsyrkanden.

Naturskyddsföreningen i Olofström, Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund, Miljöförbundet Blekinge Väst samt **Älvräddarnas Samorganisation** har getts tillfälle att yttra sig över vad bolaget anfört i överklagandet och övriga handlingar.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Karlshamn Energi Vatten AB

Till stöd för överklagandet har bolaget anfört i allt väsentligt samma omständigheter som i mark- och miljödomstolen med bl.a. följande tillägg och förtydliganden.

Natura 2000-området

Det är av yttersta vikt att kommunen kan ordna vattentjänster. Ett avbrott i Långasjöns vattenverk skulle få stora konsekvenser för samhället. Hushåll, sjukvård, äldreomsorg samt industrin skulle i ett sådant läge bli utan dricksvatten. Av lokaliseringsutredningen framgår att den enda vattenförekomsten som är lämplig att använda som reservvattentäkt är Mörrumsån. Enligt bevarandeplanen för Natura 2000-området kan bevarandevärdena i området påverkas negativt vid mycket låga vattenflöden. Bolaget har utfört flera utredningar och bedömer att verksamheten inte kommer att ha sådan påverkan.

Vattenflödet i Mörrumsån regleras vid sjön Åsnens utlopp med stöd av vattendom. Det är länsstyrelsen som ansvarar för detta. I domen anges att tappning ska ske med minst 7 m³/s mellan den 6 juli och 15 oktober, och med minst 9 m³/s mellan den 16 oktober och 5 juli. Vid låga flöden kan dock lägre tappning tillåtas. Sedan regleringen påbörjades har som lägst 3 m³/s tappats. Detta skedde år 2018. Länsstyrelsen valde således att under flera månader det året prioritera vattenståndet i Åsnen framför vattenföringen i Mörrumsån. Enligt utredningarna är den kritiska gränsen för överlevnad av fisk och bottenfaunapopulationer tio procent av årsmedelvattenflöde, vilket motsvarar ungefär 3 m³/s. Enligt andra studier observeras en minskning i produktiviteten först när mer än sjuttiofem procent av sommarlågwaterföringen avleds.

Det är i första hand regleringen av vattenflödet från Åsnen som påverkar naturmiljön i Mörrumsån, inte den långsamma påverkan som bolagets verksamhet kan komma att ha. Bolaget bedömer att verksamheten vid extremt låga flöden inte kommer att ha någon negativ påverkan på musselpopulationen eller hårklomossan, och inte leda till några generella habitatförluster på lax- eller öringspopulationen. Det går inte att utesluta en teoretisk, tillfällig och reversibel torrläggning av kvillområden.

Tillståndsmeningen

Bolaget har yrkat att begränsningen av uttaget av vatten till en viss tid under en rullande femårsperiod ska tas bort och ersättas med att bortledning av vatten får ske under som längst en sammanhängande period om två år.

Behov av vatten från reservvattentäkten uppstår när det inträffar oförutsedda händelser som medför att huvudvattentäkten inte kan nyttjas, t.ex. vid olyckor som förorenar täkten. Detta inträffade 1994 i samband med en tankbilsolycka som medförde att huvudvattentäkten inte kunde nyttjas under fyra månader. Vatten fick då hämtas utan tillstånd från annan vattenförekomst. Sådana händelser är oförutsebara och inträffar således inte med en viss regelbundenhet.

Mark- och miljödomstolen har ansett att bolagets förslag till formulering kan innebära att uttaget skulle kunna pågå under en i princip obegränsad tid vilket inte är rimligt

med hänsyn till åns höga naturvärden. Konsekvensen av domstolens formulering av tillståndsmeningen är att kommunen riskerar att stå utan reservvattenförsörjning om samtliga månader under en rullande femårsperiod har använts och det uppstår en ny incident som bolaget inte råder över. Det är just i sådana situationer som reservvattentäkten ska kunna tas i bruk. Att i en sådan situation ansöka om ändringstillstånd är lika tidskrävande som en ordinarie tillståndprocess. Domstolen har begränsat tillståndet på ett sätt så att det bakomliggande syftet med ansökan inte uppfylls.

Villkor 2

Det som nu föreskrivs i villkor 2 följer redan av det allmänna villkoret. Bolaget har i ansökan klargjort syftet med vattentäkten och under vilka omständigheter den kommer att tas i bruk. Det finns mot denna bakgrund inga skäl att precisera detta i ett eget villkor och villkoret bör därför upphävas.

Villkor 3

Mark- och miljödomstolen har genom villkor 3 begränsat verksamheten så att bortledning av vatten från Mörrumsån inte får ske när flödet understiger 6 m³/s vid SMHI:s mätstation i Mörrum. Enligt domstolen har denna begränsning varit en förutsättning för att Natura 2000-tillstånd ska kunna meddelas.

Domstolen utgår från ett värsta scenario, där verksamheten måste bedrivas maximalt samtidigt som flödet i Mörrumsån är det lägsta uppmätta sedan regleringen av sjön Åsnen påbörjades under 1960-talet, ca 3 m³/s. Tillgängliga flödesdata visar att flödet varit lägre än detta tre dygn sedan 1960, samtliga under 2018. Statistiskt sett inträffar detta fyra gånger per hundra år. Domstolen hänvisar till Havs- och vattenmyndighetens vägledning om miljöeffekter i ytvatten vid vattenuttag. Slutsatsen i vägledningen är att trettio procent av MQ (medelvattenföring) bör vara ett basflöde och att negativa effekter på fisk konstaterats vid tio procent av MQ. Domstolen anser att om skador på lax och stormusslor ska undvikas måste verksamheten stoppas när vattenflödet är lägre än 6 m³/s. Detta utgör tjugotvå procent av MQ. Under 2018 var vattenföringen lägre än detta under 166 dagar i följd.

Mark- och miljödomstolen har emellertid inte bedömt sannolikheten för att skada inträffar utan endast bedömt vilka konsekvenser som kan uppstå. Risken för att reservvattentäkten kommer att användas samtidigt som vattenföringen i Mörrumsån är låg måste anses vara mycket begränsad. Detta dels för att vattendomen föreskriver ett lägsta vattenflöde om 7 m³/s, dels genom de andra åtgärder som kommunen vidtar för att stärka huvudvattentäkten.

Bolaget bedömer att verksamheten inte medför sådan störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av laxen. Länsstyrelsen har angett att stoppvillkoret inte är nödvändigt för laxens bevarande. Den sakkunnige har bedömt skadan på lax till 1 12 000 kr, vilket motsvarar ett årligt belopp om 2 232 kr som har kapitaliserats för all framtid. Utgångspunkten för bedömningen är att behov av reservvatten uppkommer samtidigt som extremt lågflöde föreligger (ca 3 m³/s). Den situationen uppkommer statistiskt sett fyra gånger på hundra år. Bolaget bedömer att det inte finns en sådan risk för skada eller störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av laxen, på det sätt som anges i förarbetena till miljöbalken. En skada som kan kompenseras med en kostnad om 2 232 kr per år kan inte utgöra en otillåten skada.

Länsstyrelsen har angett att stoppvillkoret behövs för att stormusslor har svårare att förflytta sig vid låga flöden. Domstolen har i Natura 2000-prövningen endast bedömt påverkan på fisk och inte närmare gått in och bedömt verksamhetens påverkan på stormusslor. Bolaget har dock utrett påverkan på stormusslor och bedömer att musselpopulationen inte påverkas av vattenuttaget. Vid flödesförändringar i ån sker förändringarna långsamt och musslorna kan därför förflytta sig. Uttaget har endast en mycket marginell påverkan på vattenståndet och verksamheten medför därför ingen risk för någon skada på livsmiljön eller en sådan störning som på ett betydande sätt kan försvåra artens bevarande i Mörrumsån.

Sammantaget anser bolaget att det inte finns skäl att begränsa verksamheten med ett villkor om när flödet ska upphöra. Villkor 3 bör därför upphävas.

Under alla förhållanden – vilket är grunden för andrahandsyrkandet – har bolaget visat att skador inte uppkommer så länge vattenföringen är 2,6 m³/s eller högre.

Oförutsedd skada

De skador som den sakkunnige bedömde att verksamheten kommer att orsaka motsvarar 112 000 kr. Det saknas därför skäl att utsträcka tiden för anmälan av oförutsedda skador till tjugo år. Tiden bör bestämmas till fem år. Andra skador uppstår i huvudsak när anläggningen byggs.

Yrkandet i tredje hand om att målet ska överlämnas till regeringen

Bolaget har utrett flera alternativ till vattentäkten i Mörrumsån. Andra ytvatten i området har begränsad kapacitet och klarar inte av att möta behovet av dricksvatten. Stora Kroksjön användes vid tankbilsolyckan på 1990-talet. Påverkan på sjön var stor och återhämtningen tog lång tid. De grundvattentäkter som har utretts klarar inte ens sammantagna att förse Karlshamn med tillräckligt med dricksvatten. Vidare kommer en decentraliserad reservvattenförsörjning ge upphov till mycket höga kostnader till följd av den särskilda tekniska utformning ett sådant system skulle kräva. Till det kommer ett omfattande underhållsbehov. Detsamma gäller för avsaltningssystem, som inte heller är lämpliga för försörjning av reservvatten. Regional samverkan har också utretts men har sina begränsningar på grund av skillnader i vattenkemi. Slutsatsen är att alternativa lösningar till vattentäkten i Mörrumsån saknas.

Förslag till de eventuella kompensationsåtgärder som behövs för att kompensera för förlorade miljövärden så att syftet med att skydda det berörda området ändå kan tillgodose avser bolaget att presentera om frågan aktualiseras.

Bolaget har bedömt att den ansökta verksamheten kräver tillstånd eftersom denna på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd till verksamheten kan dock lämnas eftersom rekvisiten i 7 kap. 28 b § miljöbalken är uppfyllda. Det fanns därför inga skäl för bolaget att hemställa om regeringens prövning av tillåtligheten.

Om domstolen anser att tillstånd krävs enligt 7 kap. 28 a § ska domstolen pröva ansökan enligt reglerna i 7 kap. 28 b och 29 §§. Om domstolen finner att rekvisiten i 28 b § inte är uppfyllda måste domstolen ex officio gå vidare och pröva om tillstånd

kan ges enligt 29 §. Domstolen bör i vart fall genom sin materiella processledning uppmärksamma sökanden och efterhöra om sådan prövning ska ske.

Bolaget gör gällande att rekvisiten i 7 kap. 29 § är uppfyllda. Det saknas alternativa lösningar, verksamheten har ett väsentligt allmänintresse och fiskeavgiften kompenserar förlorade miljövärden. Villkoren för att bevilja tillstånd föreligger således men det måste ske efter regeringens tillåtelse. Mark- och miljödomstolen borde således ha överlämnat frågan till regeringen. Genom att inte beakta de processuella bestämmelserna har domstolen begått ett rättegångsfel.

Länsstyrelsen i Blekinge län

Länsstyrelsen har anfört i allt väsentligt samma omständigheter som i mark- och miljödomstolen med bl.a. följande tillägg och förtydliganden.

Länsstyrelsen anser att risken är mycket hög för att verksamheten kommer att ha en betydande negativ påverkan på Natura 2000-området vid ett lågt flöde. För att tillstånd till vattentäkten ska kunna meddelas utan ett stoppvillkor måste förutsättningarna i 7 kap. 29 § miljöbalken vara uppfyllda. Således måste alternativa lösningar saknas, verksamheten ha ett väsentligt allmänintresse och åtgärder vidtas för att kompensera för förlorade miljövärden. En reglering som den i villkor 3 gör emellertid att skäl saknas för att överlämna målet till regeringen.

I en slutrapport den 15 december 2020 avseende Karlshamns framtida dricksvattenförsörjning fastställs bl.a. att det är fullt möjligt att etablera en avsaltninganläggning i Östersjön som huvudvattentäkt. De parametrar som bedömdes var lokaliseringalternativ, råvattenprovtagning och ekonomi. Rapporten klargör att det finns andra möjliga framtida vattenresurser för dricksvattenproduktion. Det bör även vara möjligt att använda flera reservvattentäkter för en trygg och hållbar vattenförsörjning. Det är således tveksamt om paragrafens första punkt är uppfylld.

Även om Mörrumsån är utpekad i den regionala vattenförsörjningsplanen som en prioriterad ytvattenresurs kan uttag av vatten inte tillåtas vid alla flödesförhållanden. Det krävs ett s.k. ekologiskt flöde i vattendragen för att uttag av vatten ska kunna ske.

Det är svårt att se hur paragrafens tredje punkt om kompensationsåtgärder ska kunna uppfyllas när ett oreglerat vattenuttag kan ge irreversibla skador på bevarandearterna.

Ett tillstånd som är utformat på det sätt som bolaget yrkat innebär att vatten kan bortledas från ån i stort sett konstant under en obegränsad tid. Det räcker med ett kort uppehåll för att kunna påbörja nästa sammanhängande tvåårsperiod. Detta är inte lämpligt med hänsyn till Mörrumsåns mycket höga naturvärden. Länsstyrelsen anser att det inte är en långsiktig hållbar lösning att använda Mörrumsån som reservvattentäkt. Flera olika reservvattentäkter kan vara nödvändiga för en hållbar och trygg vattenförsörjning.

Låga flöden i Mieån sammanfaller ofta med låga flöden i Mörrumsån.

Det är mycket viktigt att det är tydligt att tillståndet avser en reservvattentäkt och under vilka förutsättningar den får användas. Villkor 2 underlättar både efterlevnaden och tillsynen av tillståndet och minskar risken för negativ påverkan på vattendragets mycket höga naturvärden. Villkoret strider inte mot syftet med ansökan.

Ett stoppvillkor som säkerställer att vattenuttag inte görs vid låga vattenflöden är nödvändigt för att tillstånd ska kunna meddelas enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Ett oreglerat vattenuttag riskerar att påverka populationerna av de skyddade arterna negativt både på kort och lång sikt och arternas naturliga utbredningsområden riskerar att minska. Om villkor 3 upphävs är sannolikheten stor för negativ påverkan på de arter och naturtyper som ska skyddas inom Natura 2000-området.

Ett flöde om 2,6 m³/s är alldeles för lågt för att säkerställa att vattenuttaget inte medför negativ påverkan på de arter och miljöer som ska skyddas inom Natura 2000-området. Det är mindre än tio procent av Mörrumsåns medelvattenföring (MQ), vilket anses kritiskt och som kan ge irreversibla skador på naturvärdena. Redan 8 m³/s är lägre än ca trettio procent av MQ, vilket är vad som rekommenderas för att goda levnadsvillkor för de flesta akvatiska organismer ska bibehållas. Flöden om 2,6 m³/s är extremt sällsynta och flödet har endast varit lägre än så under en dag perioden 1991–2020 (0,0091 procent av tiden). Länsstyrelsen anser att stopppränsen bör vara 6 m³/s.

Flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla är utpekade arter i Natura 2000-området. Bevarandemålet anger att musslorna är beroende av vattendragets tillstånd, naturlighet och kvalitet. Ett oreglerat vattenuttag kan påverka detta. Mörrumsån hyser ett betydande antal av den tjockskaliga målarmusslan vilket medför ett särskilt ansvar för att skydda arten och dess livsmiljö. Flodpärlmusslan är fåtalig och saknar konstaterad reproduktion vilket gör beståndet särskilt sårbart. Musslors optimala förutsättningar är ännu inte helt kartlagda. Det är därför av yttersta vikt att det finns marginal till ett kritiskt flöde vilket ett stoppvillkor vid som lägst 6 m³/s säkerställer.

Statusen för musslorna är dålig. Trenden är nedåtgående i både boreal och kontinental region och det är framför allt kopplat till reglering av vattendragen samt grumling av vatten. Musslorna har lång generationslängd och komplex livscykel vilket också gör dem sårbara för förändringar. Effekten av både positiv och negativ påverkan kan vara svårt att uppmärksamma i tid.

Bolaget menar att flödesförändringar sker långsamt och att musslorna därför kan förflytta sig. Länsstyrelsen vill poängtera att flödesförändringar kan ske väldigt snabbt, vilket hände 2018 då det var stora flödesvariationer. Om ett betydande vattenuttag samtidigt görs förstärks effekten ytterligare.

De beslut om att minska tappningen från Åsnen som fattades vid två tillfällen under 2018 gjordes i enlighet med de bestämmelser som finns i vattendomen och var en följd av en lång period med extrem värme och torka och låg tillrinning. I sådana lägen går det inte att undvika stress för ekosystemen och risken för att skador och störningar uppstår på de skyddade naturtyperna och arterna är stor. Detta visar en situation då marginal-effekten av vattenuttaget skulle ha ökat risken för irreversibla skador och störningar på skyddade livsmiljöer och arter i Natura 2000-området ytterligare. Klimatförändringarna väntas leda till längre och fler perioder med extrem värme och torka i sydöstra Sverige. Detta understryker vikten av ett stoppvillkor.

Det är inte en långsiktigt hållbar lösning att använda Mörrumsån som enda reservvattentäkt vid låga flöden. Detta med tanke på att Mörrumsån är ett av Sveriges och Europas

mest betydelsefulla vattendrag. Det är oerhört viktigt att redan nu planera för en långsiktig, hållbar, robust och klimatanpassad dricksvattenförsörjning som är funktionell även vid klimatförändringar och samhällsförändringar.

Det finns goda exempel på hur långt tekniken med avsättning har kommit och hur den används. Karlskrona kommun har för avsikt att anlägga ett avsättningsverk som huvudvattentäkt. På Gotland säkrar bräckvattenverket dricksvattenförsörjningen för södra delen av ön. Borgholms kommun använder sig av både grundvattentäkter, inducerad infiltration och avsättningsverket i Sandvik för att säkerställa vattentillgången. Mörbylånga vattenverk avsaltar vatten från Östersjön men renar också vatten från ett industrireningsverk vilket gör vattenförsörjningen robust och mindre sårbar.

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten har anfört i allt väsentligt samma omständigheter som i mark- och miljödomstolen med bl.a. följande tillägg och förtydliganden.

Myndigheten anser att det är lämpligt med vissa begränsningar för reservvattentäkten så att användningen inte förändras över tid. Bolagets yrkande avseende tillståndsmeningen innebär ett kontinuerligt uttag under en rullande tvåårsperiod. Det kan inte uteslutas att tillståndet kommer att användas på ett sådant sätt, om kommunen gör bedömningen att den ordinarie vattentäkten inte kan användas.

Villkor 2 kan upphävas. Det finns ett egenvärde i att låta bolaget bedöma när det är lämpligt att nyttja reservvattentäkten. Utformningen av tillståndsmeningen i kombination med en flödesrelaterad begränsningsregel ger tillräckliga ramar för att säkerställa att verksamheten inte ger upphov till skada på omgivningen.

Det är ytterst viktigt att ha en flödesrelaterad begränsningsregel för uttaget. Mark- och miljödomstolen har beaktat faktorer av betydelse. Särskild vikt har lagts vid hur uttaget påverkar vattenståndet i vissa känsliga kvillområden. Till detta får läggas behovet av att ha vissa marginaler med tanke på osäkerheter kring förändringar i klimatet. Sammanfattningsvis bedömer Havs- och vattenmyndigheten att domstolen har angett en lämplig

nivå för när uttaget av vatten bör upphöra för att säkerställa att inga skador uppstår på vattenanknutna arter och livsmiljöer.

Regleringen av sjön Åsnen kan också ses över för att tillgodose kommunens behov av dricksvatten vid låga vattenflöden.

Karlshamns kommun

Ett långvarigt avbrott i vattenförsörjningen kan ge allvarliga konsekvenser för hela samhället och riskera människors liv och hälsa. För att säkerställa en långsiktigt hållbar vattenförsörjning i Karlshamns kommun är det absolut nödvändigt att etablera en reservvattentäkt. Denna måste kunna ersätta huvudvattentäkten vid störningar och kriser, oavsett tidpunkt, varaktighet och omfattning. Mark- och miljödomstolens dom kan leda till att kommunen under vissa förhållanden står helt utan vattenförsörjning. En omfattande lokaliseringsutredning har genomförts för att hitta den mest lämpliga platsen, med minsta möjliga påverkan på människors hälsa och miljö. De många utredningar som genomförts visar att den ansökta verksamhetens påverkan på människors hälsa och miljö är mycket begränsad. Detta måste ställas i relation till vattenförsörjningens samhällsviktiga funktion. Kommunen delar de synpunkter som bolaget anfört i överklagandet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Ändamålet med en verksamhet i ett vattenområde ska uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Den miljörättsliga prövningen av en sådan verksamhet är i många fall omfattande och oftast komplicerad. Med hänsyn till de svårutredda samband och strukturer som typiskt sett ingår i ett ekosystem, särskilt av det slag som är aktuellt i detta mål, kan utredningen sällan erbjuda några säkra slutsatser om verksamhetens påverkan på omgivningen. Försiktighetsprincipen måste därför tillämpas. Principen innebär att en verksamhet kan tillåtas endast om det bedöms sannolikt att de skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått som föreskrivs är tillräckliga för att det övergripande syftet med det miljörättsliga regelverket ska kunna upprätthållas. Kraven på verksamhetsutövaren får förvisso inte gå utöver vad som är miljömässigt

motiverat och ekonomiskt rimligt, men vissa störningar kan inte godtas. (Se bl.a. 2 kap. 3, 6 och 7 §§ miljöbalken.)

Miljökvalitetsnormerna ger uttryck för en generell standard, men de har också betydelse i enskilda ärenden. Det ankommer på kommuner och myndigheter att se till att dessa följs. Vid prövningen av ett nytt tillstånd om vattenverksamhet görs detta företrädesvis genom de bestämmelser och villkor som behövs för att verksamheten inte ska ge upphov till en otillåten förorening eller störning (se 5 kap. 4 § miljöbalken och prop. 2017/18:243 s. 142 f.). En otillåten försämring inträffar redan om en av de relevanta kvalitetsfaktorerna försämras så mycket att vattenförekomsten skulle behöva karaktäriseras till en lägre status. Att andra anläggningar eller åtgärder redan påverkar vattenförekomsten i negativ riktning saknar betydelse. Det som ska prövas är den påverkan som den aktuella åtgärden har. Syftet med regleringen är inte att tillstånd ska nekas i större utsträckning än tidigare, men den ställer större krav på en mer noggrann prövning av de villkor ett tillstånd förenas med. (Se a. prop. s. 144 f. och s. 192 ff.)

Åtgärderna i detta mål ska utföras i ett Natura 2000-område. Tillstånd för en verksamhet i ett sådant område förutsätter att verksamheten inte kan skada den livsmiljö som ska skyddas och inte heller medför att den art som ska skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet (se 7 kap. 28 b § miljöbalken och prop. 2000/01:111 s. 68 f.).

Det är inte minst mot denna bakgrund som en dom som innebär att tillstånd ges till en verksamhet, ska innehålla bestämmelser om verksamhetens ändamål och omfattning samt därutöver de villkor som behövs för att verksamheten bl.a. ska vara förenlig med miljökvalitetsnormer och ändamålsenlig när det gäller hushållningen med vatten. Bestämmelserna och villkoren ska syfta till att skydda naturmiljön. (Se 22 kap. 25 § miljöbalken.)

Tillståndets omfattning och närmare reglering måste framgå på ett tydligt och lättillgängligt sätt. Detta är avgörande för att verksamhetsutövaren ska ha förutsättningar att kunna bedriva en lagenlig verksamhet och för att tillsynsmyndigheten ska kunna uppfylla skyldigheterna inom sitt ansvarsområde på ett ändamålsenligt sätt. Till detta

kommer de krav på rättssäkerhet som följer av att tillståndsvillkor är förenade med stränga sanktioner (se NJA 2006 s. 310).

Skyddet av området

Mörrumsån är av riksintresse för det rörliga friluftslivet, vilket särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten vid exploateringsföretag (se 4 kap. 2 § miljöbalken). Naturmiljön utmed ån och växt- och djurlivet i ån har höga skyddsvärden. I ån finns populationer av tjockskalig målarmussla och ett flertal arter av sötvattensfisk. Huruvida flodpärlmussla, som är rödlistad, förekommer i någon nämnvärd omfattning har inte gått att fastställa.

Med hänsyn till de höga skyddsvärdena har området där verksamheten ska etableras utpekats som Natura 2000-område. I bevarandeplanen anges att bevarandevärdena är kopplade till ån och dess arter samt de lövskogsdominerade öarna och att de mycket höga biologiska värdena är av internationell betydelse. Ån är utpekad som ett särskilt värdefullt vatten från natur-, kultur- och fiskesynpunkt och har vid naturvärdesbedömning bedömts ha ett mycket högt naturvärde. Mörrumsån är det viktigaste vattendraget för vild lax i södra Sverige och hyser ett av Sveriges största bestånd av den starkt hotade arten tjockskalig målarmussla.

När det gäller själva vattendraget anges i bevarandeplanen flera omständigheter som kan orsaka negativ påverkan. Det kan röra sig om åtgärder eller verksamheter i eller i anslutning till ån som riskerar att förändra åns hydrologi, om ökat uttag av vatten – särskilt under sommarmånaderna – med lågt vattenflöde som följd och om försämrad vattenkvalitet på grund av täktverksamhet och annan verksamhet.

De bevarandevärden som anges i bevarandeplanen skyddas även av naturreservatet Mörrumsåns dalgång.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Tillståndsmeningen

Mörrumsån och dess dalgång har således mycket höga naturvärden. Det kontinuerliga vattenflödet i ån, mängden vatten och dess kvalitet är av avgörande betydelse för att bibehålla och, i förekommande fall, återställa en gynnsam bevarandestatus för växt- och djurlivet. Mot denna bakgrund är det av central betydelse att uttaget av vatten regleras så att dessa värden inte äventyras.

Mark- och miljödomstolen har begränsat tillståndet på så sätt att uttag av vatten får ske under som mest tjugofyra månader under en rullande femårsperiod. Bolaget har anfört att en sådan begränsning kan leda till att vattentäkten inte får användas trots att det finns tillräckligt med vatten i ån.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att den utformning som mark- och miljödomstolen bestämt kan, vid händelse av flera av varandra oberoende omständigheter, leda till att uttag av vatten inte är tillåtet trots att vattenflödet i Mörrumsån är tillräckligt högt för att reservvattentäkten ska kunna användas. En sådan begränsning av tillståndet är inte påkallad av miljöhänsyn.

Samtidigt är innebörden av bolagets förslag till formulering av tillståndsmeningen oklar. Bolaget har föreslagit att begränsningen av uttaget av vatten under en rullande femårsperiod ska tas bort samtidigt som det ska finnas ett krav på att bortledning av ytvatten endast ska få ske under som längst en sammanhängande period om två år. Det går inte att utläsa hur långt uppehåll som i så fall måste iakttas mellan tidsperioderna, eller om det över huvud taget finns ett sådant krav. Detta är inte godtagbart ur ett tillsynsperspektiv – det går inte att bedriva en effektiv och ändamålsenlig tillsyn om det inte framgår på ett tydligt sätt när eller om tillsynsåtgärder måste vidtas. Utformningen kan inte heller accepteras med hänsyn till de krav på rättssäkerhet som följer av att överträdelser av tillstånd är förenade med stränga sanktioner (NJA 2006 s. 310).

Mot denna bakgrund bör den reglering som anger att bortledning av vatten får ske under som mest sammanlagt tjugofyra månader under en rullande femårsperiod tas bort.

Tillståndsmeningen – andra att-satsen – ska således ha följande lydelse: ”att från angivna anordningar, för kommunal reservvattenförsörjning, bortleda ytvatten till en mängd av 5,05 miljoner m³ per år, dock högst 20 304 m³ per dygn (235 l/s).”

Detta förutsätter dock att det genom övriga begränsningar och villkor i tillståndet tydligt regleras att det är fråga om en reservvattentäkt och att uttag av vatten inte får ske när vattenflödena är kritiskt låga.

Villkor 2

Bolaget har sammanfattningsvis anfört att det som nu regleras i villkor 2 redan omfattas av det allmänna villkoret – dvs. det villkor som får sitt innehåll av det som bolaget har uppgett i ansökan och i övrigt åtagit sig – och att villkor 2 därför inte behövs.

Ansökan avser visserligen tillstånd för reservvattenförsörjning. Att verksamheten har det syftet kommer även till uttryck i tillståndsmeningen (andra att-satsen). Vad detta innebär i praktiken går emellertid inte att på ett entydigt och lättillgängligt sätt utläsa av det bolaget uppgett i ansökan eller i övrigt åtagit sig. Som det redogjorts för ovan måste det vara möjligt, särskilt ur ett tillsynsperspektiv, att kunna överblicka när bolaget har rätt att använda vattentäkten. Vidare finns det ett systematiskt samband mellan tillståndsmeningen där det anges att det är fråga om kommunal reservvattenförsörjning, den närmare regleringen i villkor 2 av de olika situationer då täkten får tas i bruk, samt anmälningsplikten i villkor 13. Av villkor 2 framgår dessutom relationen mellan denna verksamhet och huvudverksamheten i Långasjön. Med anledning av detta bör villkor 2 stå kvar.

Villkor 3

För att kunna bibehålla bevarandestatusen för växt- och djurlivet i den del av Mörrumsån som kommer att påverkas av verksamheten är det nödvändigt att det finns ett kontinuerligt vattenflöde och att vattenvolymen är så pass stor att den tillgodoser de behov som aktualiseras. Utredningen visar att ett vattenflöde långt under det normala riskerar att leda till stora skador. För att skyddet av området ska vara acceptabelt är det således nödvändigt att det i ett villkor anges en nedre gräns för när vattenuttag inte längre får ske. Bolagets förstahandsyrkande om att villkor 3 ska upphävas kan därför inte bifallas.

Slutsatsen i Havs- och vattenmyndighetens vägledning om miljöeffekter i ytvatten vid vattenuttag är att trettio procent av MQ (medelvattenföring) bör vara ett basflöde – vilket för Mörrumsån motsvarar 26,9 m³/s (enligt uppmätt flödesstatistik år 1960–2016) – och att negativa effekter på fisk konstaterats vid tio procent av MQ (ca 2,6 m³/s i Mörrumsån). Vägledningen uppställer generella riktlinjer för bedömningen. Särskilda omständigheter i det enskilda fallet kan således leda till en bedömning som till viss del avviker från riktlinjerna.

Verksamheten i Mörrumsån ska trygga dricksvattenförsörjningen i Karlshamn. Det allmänna intresset av att verksamheten är funktionell och ändamålsenlig är givetvis mycket stort. Naturvärdena i området är sådana att en nedre flödesgräns måste föreskrivas, men med hänsyn till betydelsen av att det allmänna intresset tillgodoses bör gränsen sättas så lågt som möjligt. Mark- och miljödomstolen har i huvudsak följt Havs- och vattenmyndighetens riktlinjer vid bedömningen av den nedre flödesgränsen. Enligt Mark- och miljööverdomstolens mening ger utredningen i målet emellertid inte något uttryckligt stöd för att gränsen måste sättas vid 6 m³/s för att naturvärdena ska ges ett tillräckligt skydd. Härvid beaktar domstolen att minimitappningen från sjön Åsnen är som minst 7 m³/s – under förutsättning att extraordinära omständigheter inte föranleder ett särskilt beslut om annan tappning – och att avsänkningen i ån endast är marginell vid lägre flöden än 6 m³/s. Mot denna bakgrund finns det förutsättningar att sätta gränsen något lägre.

De långvariga effekterna av ett mycket lågt vattenflöde kan inte bedömas utifrån den utredning som har lagts fram. De förhållanden som förelåg under torrperioden 2018 ger ändå en fingervisning om att ett vattenflöde kring 2,6 m³/s kan skada de livsmiljöer och arter som ska skyddas. Den nedre flödesgränsen bör därför inte sättas så lågt som bolaget har yrkat.

En rimlig avvägning mellan det allmänna intresse som verksamheten syftar till att tillgodose och intresset av att bibehålla en god bevarandestatus leder till att den nedre gränsen för när uttag av vatten inte får ske bör bestämmas till 4 m³/s. Vid denna bedömning har Mark- och miljööverdomstolen beaktat försiktighetsprincipen.

Bör frågan överlämnas till regeringen?

De begränsningar och försiktighetsmått som nu föreskrivits innebär att bolaget har fått ett tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken. Tillståndet tillgodoser inte bara de naturvärden som ska skyddas utan också, i den mån det varit möjligt, det allmänna intresset av en god dricksvattenförsörjning, vilket varit syftet med bolagets ansökan. Den närmare regleringen av verksamheten medger vidare att tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken kan ges. Det finns därför inte förutsättningar att med stöd av 7 kap. 29 § överlämna frågan om tillstånd för åtgärderna i Natura 2000-området till regeringen.

Tid för anmälan av oförutsedd skada

Mark- och miljööverdomstolen delar den bedömning som mark- och miljödomstolen har gjort i denna fråga. Tiden för anmälan av en oförutsedd skada bör därför vara tjugo år.

Sammanfattning

Mark- och miljööverdomstolen har sammanfattningsvis kommit fram till följande. I tillståndsmeningen bör inte anges att vattenuttag endast får ske under en viss period, utan det är tillräckligt att det maximala uttaget per dygn och år framgår. Detta förutsätter dock att den närmare regleringen i villkor 2 om när reservvattentäkten får tas i bruk står kvar. Med hänsyn till bevarandevärdena i naturområdet måste tillståndet förnas med ett villkor som förbjuder uttag av vatten när vattenflödet i Mörrumsån understiger en viss mängd. Denna bedömning innebär att det inte finns förutsättningar att överlämna målet till regeringen för prövning enligt 7 kap. 29 § miljöbalken. Mark- och miljööverdomstolen har slutligen gjort samma bedömning som mark- och miljödomstolen beträffande tiden för anmälan av en oförutsedd skada; den bör vara tjugo år.

Rättegångskostnader

Bolaget har medgett länsstyrelsens och Havs- och vattenmyndighetens yrkanden om ersättning för rättegångskostnader och ska därför ersätta dessa kostnader.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga
B Överklagande senast den 2022-07-28

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Margaretha Gistorp,
tekniska rådet Ingrid Johansson samt hovrättsrådet Henrik Jonsson, referent.

Föredragande har varit Karin Wallin.

PARTER**Sökande**

Karlshamn Energi och Vatten AB

Ombud: EN

SAKEN

Ansökan om tillstånd till bortledande av ytvatten för allmän reservvattenförsörjning från Mörrumsån samt uppförande av anläggning för detta ändamål på fastigheten A och B, Karlshamns kommun

Anl.ID: 75296
Avrinningsområde: 86 Mörrumsån
N: 6237290 E: 484963 SWEREF99 TM

DOMSLUT**Tillstånd**

Mark- och miljödomstolen lämnar Karlshamn Energi och Vatten AB tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken

att anlägga och bibehålla intagsanordningar för bortledning av ytvatten, inklusive intagsledning samt intagspumpstation inom samfällt vattenområde Kråkekull, fastigheterna A och B, Karlshamns kommun, allt i enlighet med ingivna handlingar.

att från angivna anordningar, för kommunal reservvattenförsörjning, under som mest sammanlagt 24 månader under en rullande femårsperiod, bortleda ytvatten till en mängd av 5,05 miljoner m³ per år, dock högst 20 304 m³ per dygn, (235 l/s).

att från angivna anordningar, kontinuerligt bortleda ytvatten till en mängd av högst 1 728 m³ per dygn, (20 l/s).

Mark- och miljödomstolen lämnar bolaget tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken till ansökta och tillståndsgivna åtgärder enligt ovan inom Natura 2000-området Mörrumsån.

Mark- och miljödomstolen lämnar slutligen med stöd av 7 kap. 26 § miljöbalken bolaget tillstånd och dispens från föreskrifterna för naturreservatet Mörrumsåns dalgång för ansökta och tillståndsgivna åtgärder enligt ovan.

Villkor

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ansökan samt med vad bolaget i övrigt uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Ytvattenbortledning med stöd av denna dom får endast ske när en akut situation uppkommer i bolagets ordinarie vattenförsörjning, såsom vid alltför låga flöden och nivåer i Mieån/Långasjön, olyckor, underhåll eller testkörningar som påverkar kvantitet och kvalitet och omöjliggör utnyttjande av vatten från Mieån/Långasjön för den ordinarie vattenförsörjningen.
3. Uttag av vatten utöver det kontinuerliga flödet om 20 l/s får inte ske när flödet i Mörrumsån vid SMHI's mätstation i Mörrum understiger 6 m³/s.
4. Så länge ytvattenbortledning sker ska bolaget vid intagspumpstationen med fast monterad summerande vattenmätare mäta den bortledda vattenmängden. Journalföring skall ske en gång varje vecka.

5. Journaler över utförda mätningar och observationer ska hållas tillgängliga hos bolaget för var och en som anser sig berörd av vattenverksamheten.
6. Intagsgaller på intagsanordning ska ha en maskvidd på maximalt 10 mm.
7. Åtgärder i vattenområde ska utföras varsamt för undvikande av grumling. Siltgardin ska användas när strömförhållandena så medger.
8. Grumlande åtgärder får inte vidtas mellan den 1 oktober och 31 maj.
9. Länsvatten ska infiltreras innan det släpps ut i Mörrumsån.
10. Vid återplantering i strandzonen ska trädslagen al och ask användas.
11. Vid tillförsel av död ved till naturreservatet utifrån ska det vara ädelövträdarter som förekommer naturligt inom reservatet.
12. Åtgärder enligt villkor 10 och 11 samt i de fall lind och ask behöver beskäras ska ske efter samråd med reservatsförvaltaren.
13. Bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten och SMHI när situation enligt villkor 2 uppkommer och vattenuttag utöver det kontinuerliga flödet om 20 l/s påbörjas. Bolaget ska även anmäla när sådant uttag upphör.
14. Bolaget ska anmäla och redovisa tidpunkt för och mängd av uttaget vatten till SMHI på sätt och format som bestämmes i samråd med SMHI.
15. Verksamheten skall bedrivas, underhållas och övervakas så att utsläppen till luft och vatten samt övriga störningar för miljön blir så begränsade som möjligt. Bolaget ska för detta ändamål upprätta och följa drift-, underhålls- och övervakningsrutiner.

16. Verksamheten ska kontrolleras enligt ett kontrollprogram av vilket ska framgå mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder för uppföljning av villkoren och bolagets åtaganden i övrigt. Bolaget ska i samråd med tillsynsmyndigheten upprätta ett kontrollprogram senast två månader innan åtgärderna påbörjas.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken så att den specifika miljöbedömningen kan slutföras.

Tvångsrätt

Mark- och miljödomstolen meddelar bolaget rätt jämte 28 kap. 10 § p 3 miljöbalken att ta i anspråk mark- och vattenområden tillhörande samfällt vattenområde Kråkekull (delägs av C, D och A) för anläggande av intagsledning och därtill hörande anläggningar för att kunna bedriva ansökt vattenverksamhet.

Ersättning för skada och intrång

Mark- och miljödomstolen förpliktar bolaget att utge ersättning för skada och intrång till följd av meddelad tvångsrätt till ägarna av respektive fastighet enligt följande

C	625 kr
D	375 kr
A	4000 kr

På beloppen ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Arbetstid

Den tid inom vilken de i denna dom tillståndsgivna arbetena ska vara utförda bestäms med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken till fem (5) år från den dag denna dom har vunnit laga kraft. Om arbetena inte har utförts inom angiven tid är tillståndet enligt 24 kap. 2 § miljöbalken förfallet i sin helhet.

Tid för anmälan av oförutsedd skada

Anspraak enligt 24 kap. 18 § miljöbalken på grund av oförutsedd skada ska, för att få tas upp till prövning, anmälas till mark- och miljödomstolen inom tjugo (20) år räknat från arbetstidens utgång.

Begränsning av ersättningsrätt vid omprövning

Vid omprövning av tillståndet är bolaget enligt 31 kap. 22 §, andra stycket, punkten 3, miljöbalken, inte skyldig att utan ersättning avstå från mer än en tjugondel (1/20) av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till verksamheten.

Rättegångskostnader

Mark- och miljödomstolen förpliktar bolaget att utge ersättning för rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Blekinge län med 34 400 kr för arbete samt till Länsstyrelsen i Västra Götalands län, fiskeutredningsgruppen med 14 400 kr för arbete. På beloppen ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte den, med stöd av 3 kap. förordningen (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, tidigare fastställda avgiften för målets prövning.

BAKGRUND

Karlshamn Energi Vatten AB (bolaget eller sökanden) är ett dotterbolag till Karlshamn Energi AB och har sedan den 1 januari 2019 ansvar för vatten- och avloppsförsörjningen i kommunen.

Kommunen är skyldig att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Den allmänna dricksvattenförsörjningen i Karlshamns kommun baseras på ytvattentäkten Långasjön och Långasjöns vattenverk, vilka förser 29 000 abonnenter (hushåll, samhällsservice och industri) med dricksvatten. Det huvudsakliga tillflödet till Långasjön är Mieån vars källa är sjön Mien belägen i Tingsryds kommun.

Kommunen har under en längre tid arbetat med ett flertal åtgärder för att säkerställa en driftsäker och en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning. Bolaget kommer under 2019 att lämna in en ansökan om vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken för en ny klimat- och miljöanpassad vattenhushållning för regleringsdammen vid Mien, vilken utgör magasinet för huvudvattentäkten. Den nya vattenhushållningen är klimatanpassad och i första hand utformad för magasinering av vatten vid lågflödesperioder med syftet att säkra råvattentillgången i Långasjön. En förbättrad egenkontroll av hydrologin i Mieåns avrinningsområde har upprättats, vilket är ett viktigt verktyg för en kvalitetssäkrad vattenhushållning vid Mien. Vidare har kommunen genomfört en riskkartläggning vid extrema flöden i Mieån med avseende på beredning av dricksvatten. Arbetet har resulterat i åtgärder för att minska risken för försämrad råvattenkvalitet. Bolaget arbetar även med att inom en femårsperiod bygga ett nytt vattenverk som ska ersätta vattenverket vid Långasjön.

Den andra delen i arbetet med att säkerställa en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning, är att etablera en reservvattentäkt som vid behov kan ersätta huvudvattentäkten. Reservvattentäkten ska kunna ersätta huvudvattentäkten för det samlade vattenbehovet fram till år 2050 vid tillfälliga störningar av dricksvattenförsörjningen från huvudvattentäkten och vid kriser. Det innebär att vid kvalitets- eller kvantitetsmässiga problem vid huvudvattentäkten ska reservvattentäkten kunna tas i bruk med

kort uppstartstid, utan att det uppstår störningar i leveransen av dricksvatten till abonnenterna. Parallellt med projekten för en driftsäker vattenproduktion arbetar bolaget även med att säkerställa en långsiktigt hållbar vattenförsörjning genom ett intensifierat informationsarbete för vattenbesparing och resurseffektiv vattenförbrukning. Informationsarbetet riktar sig i första hand till hushållen och till kommunens övriga verksamheter, men kommunen har även etablerat en konstruktiv dialog med de stora förbrukarna.

Utredningar av befintliga och potentiella vattenresurser har resulterat i att Mörrumsån är den vattenresurs som uppfyller erforderliga krav på kvalitet och kvantitet för att fungera som reservvattentäkt. Kommunen ansöker således om tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken för bortledning av ytvatten från Mörrumsån avsett för produktion av dricksvatten. Ansökan omfattar vidare dispens/tillstånd för åtgärder inom naturreservatet Mörrumsåns dalgång samt tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för åtgärder inom Natura 2000-område.

TIDIGARE BESLUT

Verksamheten är inte tidigare prövad enligt miljöbalken eller tidigare lagstiftning.

ANSÖKAN

Yrkanden

1. Bolaget yrkar att mark- och miljödomstolen lämnar dem tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till **att** anlägga och bibehålla intagsanordningar för bortledning av ytvatten, inklusive intagsledning samt intagspumpstation inom samfällt vattenområde Kråkekull, fastigheterna A och B, Karlshamns kommun (se kartbilaga A). **att** från angivna anordningar, för kommunal reservvattenförsörjning, under som längst en sammanhängande period om två år, bortleda ytvatten till en mängd av 5,05 miljoner m³ per år, dock högst 20 304 m³ per dygn.

att från angivna anordningar, kontinuerligt bortleda ytvatten till en mängd av högst 1 728 m³ per dygn.

2. Bolaget yrkar vidare att mark- och miljödomstolen lämnar dem tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken att utföra och bedriva ovan angivna åtgärder och verksamhet.
3. Bolaget yrkar vidare att mark- och miljödomstolen lämnar dem tillstånd och dispens enligt 7 kap. 26 § miljöbalken för ansökta åtgärder inom naturreservat Mörrumsåns dalgång.
4. Bolaget yrkar slutligen att mark- och miljödomstolen
 - bestämmer arbetstiden till fem (5) år från lagkraftvunnen dom,
 - bestämmer tiden om anmälan om anspråk på ersättning för oförutsedd skada till fem (5) år från arbetstidens utgång,
 - bestämmer begränsningen av sökandens ersättningsrätt enligt 31 kap. 22 § miljöbalken till en tjugondel,
 - godkänner miljökonsekvensbeskrivningen samt
 - bestämmer prövningsavgiften till 140 000 kr.

Yrkande om tvångsrätt

Bolaget yrkar rätt jämte 28 kap. 10 § p 3 att ta i anspråk mark- och vattenområden tillhörande samfällt vattenområde Kråkekull (delägs av C, D och A) för anläggande av intagsledning och därtill hörande anläggningar för att kunna bedriva ansökt vattenverksamhet.

Bolaget har inledningsvis yrkat tvångsrätt även avseende fastigheten A men återkallat det yrkandet efter det att avtal om förvärv och fastighetsreglering ingåtts med ägarna till fastigheten. Bolaget yrkar dock för det fall domstolen inte accepterar ingåna avtal som grund för rådigheten även tvångsrätt för tillträde till A.

Förslag till villkor

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ansökan samt med vad bolaget i övrigt uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Verksamheten skall bedrivas, underhållas och övervakas så att utsläppen till luft och vatten samt övriga störningar för miljön blir så begränsade som möjligt. Bolaget ska för detta ändamål upprätta och följa drift-, underhålls- och övervakningsrutiner.
3. Så länge ytvattenbortledning sker ska bolaget vid intagspumpstationen med fast monterad summerande vattenmätare mäta den bortledda vattenmängden. Journalföring skall ske en gång varje vecka.
4. Journaler över utförda mätningar och observationer ska hållas tillgängliga hos bolaget för var och en som anser sig berörd av vattenverksamheten.
5. Åtgärder i vattenområde ska utföras varsamt för undvikande av grumling.
6. Grumlande åtgärder får inte vidtas mellan den 1 oktober och 30 maj.
7. Länsvatten ska infiltreras innan det släpps ut i Mörrumsån.
8. Bolaget ska i samråd med tillsynsmyndigheten upprätta ett kontrollprogram senast två månader innan åtgärderna påbörjas.

Rådighet

Kommunen ska bedriva vattentäkt för allmän reservvattenförsörjning och har således enligt 2 kap. 4 § 2 p. lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet sådan rådighet som krävs för den ansökta verksamheten.

A

Karlshamns kommun (som till fullo äger sökandebolaget) har ingått avtal om fastig-hetsreglering avseende den del av fastigheten A inom vilken pump-huset ska uppföras. Avtalet ska behandlas i kommunstyrelsen i början av juni 2020 Bolaget har således rådighet över området.

Samfällt vattenområde Kråkekull

En utredning av området har vidtagits av lantmäterikonsulten RS, som kommit fram till att samfällda vattenområdet delägs av C, D och A, se bilaga 1. Detta överensstämmer med den fiskerättsutredning som lantmäteriet genomförde för del av Mörrumsån i april 2003.

Bolaget har i tidigare yttrande angett att det samfällda vattenområdet, varinom in-tagsledningen ska placeras, är samfällt för fastigheterna E, D och A. Bolaget angav vidare att man avsåg att träffa överenskommelse om servitut med de delägande fastighetsägarna.

Bolaget har tagit flera kontakter med fastighetsägarna, både muntliga och skriftliga, och diskuterat saken. Fastighetsägarna har uppgett att de kan medge en servitutsupplåtelse och bolaget har tagit fram ett utkast till avtal som översänts till fastighetsägarna för synpunkter. Trots flera påminnelser från bolaget har fastighetsägarna inte återkommit med ett slutligt ställningstagande i saken och någon överenskommelse om servitut finns därför inte i dagsläget. Bolaget har dock förhoppningar om att parterna kan träffa en frivillig överenskommelse men i dagsläget så vidhåller bolaget yrkandet om tvångsrätt avseende det samfällda vattenområdet Kråkekull.

Höjdsystem

Förekommande höjdangivelser hänför sig till rikets höjdsystem RH 2000 såvida inget annat anges.

Prövningens omfattning

Bortledning ytvatten

Bortledning av ytvatten från Mörrumsån vid Kråkekull strax norr om Svängsta kommer att ske genom självfall i en intagsledning med ett intag ca 1- 2 meter från åbotten. Vattnet leds till en pumpstation placerad strax väster om Mörrumsån, varifrån vattnet pumpas vidare via en överföringsledning till Långasjöns vattenverk.

Ansökan omfattar bortledning av ytvatten för reservvattenändamål under som längst en sammanhängande period om två år samt utförande av anläggningar för detta ändamål. Bortledning av 13 824 m³/dygn (årsmedeldygn), dvs. ca 160 l/s kommer att ske vid de tillfällen störningar och kriser medför kvalitets- eller kvantitetsmässiga problem vid huvudvattentäkten. Bolaget vill dock ha möjlighet att även kunna tillgodose det maximala behovet om 235 l/s. För underhållsdrift av överföringsledningen och för att säkerställa en snabb uppstart måste bolaget ha möjlighet att kontinuerligt bortleda ytvatten till en mängd av maximalt 1 728 m³/dygn.

Åtgärder i vattenområde

Pumpstationen kommer att anläggas ca 20 m från ån och upptar en yta om ca 15 m². Bredvid pumpstationen avses en yta om ca 60 m² att iordningsställas för uppställningsplats för fordon. Exempel på pumpstation framgår av bilaga 1.7 till TB. Grundläggningsdjupet uppgår till ca 7 m under markytan och grundläggning förväntas utföras på berg. Vid markschakten avskärmas schaktytan med en stålspons för att minimera inträngande grundvatten och vatten från Mörrumsån. Sponten slås ned minst en meter djupare än förväntat schaktdjup eller till fast berg. Storleken på schakten uppskattas till ca 630 m² och massvolymen till ca 1 000 m³. Massorna transporteras bort till en särskilt iordningställd yta utanför naturreservatet. Efter grundläggningsarbetet och byggnationen av pumpstationen återfylls området kring pumpstationen med tidigare uppgrävda massor.

Vid grundläggningen behöver grundvattenavsänkning ske temporärt för att arbete ska kunna ske i torrhet. Länshållning av schaktvatten/grundvatten sker med dränkbara pumpar i schakten, alternativt i pumpbrunnar bredvid schakten. Vattnet leds bort och suspenderat material avskiljs innan det leds tillbaka till Mörrumsån. Avskiljningen kan ske genom infiltration i närområdet eller genom översilning. För att förhindra grumling vid tillbakaledningen, avses siltgardiner att sättas upp.

Ledningen förläggs mellan pumphuset och strandkanten i en schakt om ca 6,5 m. Schakten utförs i torrhet fram till sponten, ledningen läggs ned och schaktområdet återfylls. Efter att sponten lyfts upp, sker schakt i strandlinjen i vatten. Ledningen

svetsas ihop på land, placeras ut i vattnet med hjälp av båt och sänks därefter ned och vikter fästs på ledningen.

Intagsanordningen placeras så att intag kan ske 1—2 m från botten för att förhindra att bottenslam m.m. sugts in i ledningen. Intagsordningen placeras på ett djup om minst 6 m under medelvattenytan. Intagsordningen placeras i flödesriktningen och utformas med ett slitsat ytterhölje. Spaltbredden på silen är 1-10 mm och intagshastigheten blir maximalt 0,15 m/s.

Övriga integrerade prövningar

Prövningen omfattar en samordnad prövning avseende tillstånd till vattenverksamhet, tillstånd för åtgärder som kan påverka Natura 2000-område Mörrumsån (SE0410128) samt dispens/tillstånd för åtgärder inom naturreservatet Mörrumsåns dalgång (NVR Id 2014094) enligt 7 kap. miljöbalken.

Ansökan omfattar inte överföringsledningen till Långasjöns vattenverk.

Vattenbehov

Utgångspunkten för reservvattentäkten är att denna ska motsvara behovet av den kommunala vattenförsörjningen inom kommunen om denna av någon anledning inte kan nyttjas. Det nuvarande behovet har därefter räknats upp i förhållande till prognosen för vattenbehovet 2050. Bolaget har valt år 2050 med utgångspunkt från att det är en överblickbar period som inte medför alltför stora osäkerheter i prognoser och bedömningar.

Bolaget har genomfört en behovsanalys. Vattenbehovsanalysen är gjord med hänsyn till andra abonnenter än hushåll, men inte till jordbruket eftersom det i Karlshamns kommun endast är ett fåtal lantbruksfastigheter som är anslutna till det allmänna dricksvattennätet, vilka inte använder dricksvattnet till lantbruksverksamheten så vitt bolaget erfar. I det fall en fråga skulle uppkomma om att ett lantbruk ska få använda allmänt dricksvatten till tex djurhållning eller bevattning av grödor,

har bolaget möjlighet att begränsa abonnentens nyttjande till motsvarande hushållsbehov med stöd av vattentjänstlagen. Vattenbehovsanalysen omfattar inte spekulationer om vilka andra ansökningar om tillstånd till uttag av vatten från Mörrumsån som kan tillkomma i framtiden.

Det nuvarande vattenbehovet uppgår i medelförbrukning till 131 l/s och i maximalförbrukning till 203 l/s. Med en förväntad befolkningsökning till 2050 samt ökad efterfrågan på vatten från industrin, bedöms förbrukningen öka till 154 l/s respektive 236 l/s. Därtill tillkommer en mindre mängd vatten för spolvatten vid beredning i vattenverket.

Vattenkvalitet

Bolaget har utfört en analys av vattenkvaliteten på råvatten från Mörrumsån. Analyserna och slutsatserna visar att råvatten från Mörrumsån med fördel kan nyttjas som reservvatten.

Lokalisering

Berörda fastigheter

Verksamheten och åtgärderna berör samfällt vattenområde Kråkekull, fastigheterna A och B, Karlshamns kommun.

Val av plats och alternativ teknik

Bolaget har genomfört en lokaliseringsutredning för att kunna välja en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bedömningen redovisas närmare i avsnitt 4 i MKB. Utredningen grundar sig på ett flertal utredningar som genomförts de senaste åren.

Den första övergripande utredningen genomfördes 1999 då sju förslag utvärderades. Alternativen bedömdes utifrån kapacitet, kvalitet, investeringar samt igångsättningstid. Utredningen rekommenderade att gå vidare med tre av alternativen, varav bortledning från Mörrumsån var ett alternativ.

Följande utredning genomfördes 2015 med anledning av de låga nivåerna i Mien och problemen med att upprätthålla huvudvattenförsörjningen i kommunen. Syftet var att undersöka vilka alternativ som föreligger och som kan tas i bruk på kort sikt. Kommunens befintliga grundvattentäkter bedömdes inte kunna tillgodose vattenbehovet upp till ett år på grund av bristande kapacitet och vattenkvalitet, en yt-vattentäkt bedömdes inte lämplig ur miljösynpunkt och de övriga grundvattenmagasinen bedömdes heller inte vara lämpliga. Slutsatsen efter en bedömning av de befintliga sötvattenresurserna är att Mörrumsån kan uppfylla kapacitetskraven och ge en robust och tillräcklig reservvattenförsörjning.

Bolaget har vidare undersökt alternativet att avsalta bräckt vatten från Östersjön, antingen genom ett mindre avsaltningsverk som kontinuerligt ger stöd till huvudvattentäkten eller ett fullskaligt avsaltningsverk som tillgodoser det samlade vattenbehovet. Ett mindre avsaltningsverk tillgodoser inte det samlade vattenbehovet, kräver kostsamma åtgärder på ledningsnätet och förutsätter ytterligare kompletterande vattentäkter för att fylla det sammanlagda behovet. Ett fullskaligt avsaltningsverk förutsätter en investering om ca 600 miljoner kr och innebär i praktiken att avsaltningsverket ersätter huvudvattentäkten. Att avsalta havsvatten från Östersjön kan vara ett alternativ enligt Livsmedelsverket men endast då få eller inga andra alternativ för att producera tillräckligt med dricksvatten föreligger. Alternativen har därför inte bedömts lämpliga.

Vid val av plats för bortledningen i Mörrumsån har följande parametrar beaktats; god vattenkvalitet, risk för påverkan på allmänna intressen, förutsättningar för infrastruktur samt risk för påverkan på enskilda intressen. Bolaget har genomfört en genomgång av befintligt kunskapsunderlag, genomfört fältbesök och haft möten med företrädare för allmänna och enskilda intressen. Bolaget har utrett alternativa placeringar av pumpstationen och dessa redovisas kortfattat i avsnitt 4.5 i MKB. Bolaget vill förtydliga att ett omfattande arbete genomfördes inför upprättande av ansökan för att finna en placering som är byggtekniskt möjlig och

som medför minsta möjliga påverkan på naturvärden kring hela det sjöliknande området av Mörrumsån.

Följande moment låg till grund för att identifiera lämpliga alternativ av placeringar av pumpstationen.

- Scanning av botten, se teknisk beskrivning (bilaga 1 till ansökan).
- Två platsbesök av anläggnings- och VA-ingenjörer.
- Avstämning med geotekniker som genomfört utredningar vid anläggande av väg 575.
- Kontakt med Trafikverket.
- Naturvärdesinventering.

Utifrån undersökningarna genomfördes närmare studier av fyra möjliga lokaliseringar, där det bland annat konstaterades att vid tre platser fanns det stor risk för påverkan på vattenkvaliteten på grund av den lokala föroreningsituationen. Sammantaget bedömer bolaget att den sökta lokaliseringen bäst motsvarar de parametrar som ligger till grund för val av plats.

Alternativet 200 m söder om sökt placering avvisades med hänsyn till att det är ett översvämningssområde med mer känsliga naturvärden än vid sökt placering. Området utgörs av naturtyp 4811, obestämd fuktig, blöt hed/gräsmark/myrmark nedanför trädgränsen.

Alternativet öster om ån avvisades med hänsyn till grundläggningsförutsättningarna. Området är sankt och med hänsyn till vägens stabilitet bedömdes placering medföra alltför stora risker.

Området för sökt placering av pumpstationen utgörs av naturtypen 9070, trädklädd betesmark. För att minimera påverkan på områdets natur- och kulturmiljövärden, både vid anläggningsskedet (arbetsyta och transportvägar) samt driftskedet (ianspråktagande av yta) valdes en yta som innebär minsta möjliga ingrepp, vilket redovisas i MKB med bilagd naturvärdesinventering. Ett exempel på den hänsyn

som tagits är att det mindre vattendraget länsstyrelsen hänvisar till är beläget utanför arbetsytan. Detta vattendrag, som under delar av året inte är vattenförande, kommer därför inte påverkas varken i anläggnings- eller driftskedet. Geotekniska utredningar på platsen visar att grundläggningsförutsättningarna på platsen är goda, samt att det finns goda förutsättningar till att genomföra skyddsåtgärder, så som t ex föreslagen spontning.

Planbestämmelser

Området för den planerade vattentäkten med tillhörande anläggningar berörs inte av någon detaljplan.

Karlshamns kommuns gällande översiktsplan är från år 2015 och sträcker sig fram till år 2030. I översiktsplanen anges målsättningarna att förstärka kommunen med attraktiva boendemiljöer och att skapa en bra grogrund för befintliga och nya företag i kommunen och regionen. Översiktsplanen ska skapa grundläggande fysiska förutsättningar för att nå målsättningarna och teknisk försörjning anges som ett av tio utvecklingsområden, där kommunens målsättning för dricksvattenförsörjningen i sin helhet är att sträva mot att samtliga i kommunen har tillgång till ett tjänligt dricksvatten.

Karlshamns kommun arbetar vidare med att ta fram en fördjupad översiktsplan (FÖP) för Svängsta som syftar till att utveckla samhällets möjligheter till bland annat bebyggelse och verksamheter. Det geografiska området som omfattas av FÖP har en utbredning i Mörrumsån till strax uppströms platsen för det planerade vattenuttaget. I arbetet med FÖP tas hänsyn till det planerad reservvattenuttaget. Samråd avseende FÖP inleds under första halvan av år 2019.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) är ett tematiskt tillägg till gällande översiktsplan. Den östra strandlinjen vid den planerade vattentäkten är ett utpekad LIS-område för bostäder i Karlshamn kommun. Sökt verksamhet bedöms inte påverka framtida bebyggelse inom LIS-området.

Riksintressen 3 och 4 kap. miljöbalken

Verksamhetsområdet omfattas av riksintresse för naturvård jämte 3 kap. 6 § miljöbalken. Riksintressets värdeomdöme anger att Mörrumsån hyser stora bestånd av lax och havsöring som är av betydelse för tillgången av dessa arter i Östersjön. Åns artrikedom, främst av bottenfauna, är mycket stor och ett flertal rödlistade arter förekommer. I anslutning till ån finns artrika naturskogar med bland annat röd-listade svampar och skalbaggsarter.

Vidare omfattas området av riksintresse för friluftsliv jämte 3 kap. 6 § miljöbalken. Riksintressets värdeomdöme anger att ån är ett av Europas förnämsta sportfiskevattnen för fiske efter lax och havsöring. Mörrumsån är mycket viktig för södra Östersjöns tillgång på lax och öring och har ett betydande fiske-riobiologiskt värde. Ån och dess närmaste omgivning hyser en stor biologisk mångfald med inslag av ett stort antal rödlistade arter av växter och djur. Förutsättningarna för rika naturupplevelser är mycket goda.

Strandområdena utmed Mörrumsån omfattas av område där turismens och friluftslivets intressen särskilt ska beaktas vid bedömningen av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön, jämte 4 kap 2 § miljöbalken. Mörrumsån omfattas vidare av förbud mot vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål, jämte 4 kap. 6 § miljöbalken. Den sökta verksamheten omfattas inte av de förbud som omfattas av den aktuella bestämmelsen. Bolaget menar vidare att den sökta verksamheten inte alls liknar en situation om ett vattenkraftverk etableras på platsen. Det är uppenbart att en sådan miljöpåverkan skiljer sig från den ansökta verksamheten och är också skälet till att vattenkraftverksamhet utpekats särskilt i den aktuella bestämmelsen.

Skydd av områden

Natura 2000-området Mörrumsån

Det för alla Natura 2000-områden överordnade bevarandesyftet är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv.

Mörrumsån (SE0410128) utgörs av Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet. I bevarandeplan för Natura 2000-området anges att Mörrumsån är det viktigaste vattendraget för vild lax i södra Sverige. I ån finns ett av Sveriges största bestånd av den starkt hotade arten tjockskalig målarmussla, som även föryngrar sig i ån.

De prioriterade bevarandevärdena i Natura 2000-området är kopplade till ån och dess arter samt de lövskogsdominerade öarna, vilket motsvarar naturtyperna estuarier, större vattendrag, silikatgräsmarker, trädbeklädd betesmark, näringsfattig bokskog, näringsfattig ekskog, svämlövskog och svämädellövskog, samt arterna flodpärlmussla, tjockskalig målarmussla, bred palettdykare, lax, utter och hårklo-mossa.

Av bevarandeplanen framgår att följande i sammanhanget relevanta åtgärder kan påverka bevarandevärdena negativt. Byggnads- och anläggningsarbeten, åtgärder som förändrar åns hydrologi, till exempel dämning och rensning, ökat vattenuttag (särskilt under sommarmånaderna) med påföljande lågt vattenflöde, risk för högre vattentemperatur, lägre syrehalt samt torrläggning och muddring.

Naturreseptat Mörrumsåns dalgång

Den 9 juni 2008 beslutade Länsstyrelsen Blekinge Län att bilda naturreseptatet Mörrumsåns dalgång i Karlshamns och Olofströms kommuner (dnr 511-4268-02). Naturreseptatet utgörs av kulturmarker, lövskog, tallskog och själva ån. Syftet med naturreseptatet är bland annat att bevara områdets biologiska mångfald, både limnisk miljö och på land, att bevara, återskapa och vårda värdefulla livsmiljöer såsom Mörrumsåns naturliga åfåror och de naturtyper som ingår i Natura 2000, samt att trygga tillgången till ett för friluftslivet betydelsefullt område och allmänhetens möjlighet till rörligt friluftsliv.

För att kunna säkerställa bevarandevärdena i ån ska det finnas möjlighet till viss minsta vattenföring året om i vattendragets naturliga fåror, om naturliga förutsätt-

ningar medger detta. Hot mot åns bevarandevärden utgörs bland annat av försämrade vattenregim genom ytterligare vattenregleringar, inplantering av främmande arter, fisksjukdomar, vandringshinder, ökad sedimentavrinning från kringliggande marker, förorenande eller försurande utsläpp samt ett för djurlivet störande friluftsliv. Hot mot skogsmarkernas bevarandevärden är bland annat fragmentering av biotopen, inträngande gran, skogsbruk, borttagande av död ved, ändrad vattenregim, användning av gödsel-, jordförbättrings- eller kemiska bekämpningsmedel samt luftföroreningar. Hot mot odlingslandskapets bevarandevärden är bland annat utebliven hävd, användning av gödsel- jordförbättrings- eller kemiska bekämpningsmedel, skogsbruk, inträngande vegetation, raserade lämningar och olika typer av mark- eller vattenarbeten.

Länsstyrelsen beslutade vidare om föreskrifter för reservatet, som dels förbjuder åtgärder, dels förbjuder åtgärder utan länsstyrelsens tillstånd. Bolaget bedömer följande föreskrifter som relevanta för prövningen.

Förbud att

- Uppföra byggnad eller anläggning, utöver de byggnader eller anläggningar som enligt nedan kan uppföras efter tillstånd av länsstyrelsen,
- Vidta åtgärder som förändrar områdets topografi och ytförhållanden eller landskapets allmänna karaktär såsom att gräva, schakta, tippa, fylla ut, muddra, dämna, valla in, dika eller anordna upplag,
- Avverka träd eller buskar, gallra, röja, ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.

Förbud att utan länsstyrelsens tillstånd

- Dra fram luft- eller markledning.

Hydrologi

Mörrumsåns vattenföring är reglerad vid sjön Åsens utlopp i Hackefors, genom vattendom. Syftet med regleringen är dels att bibehålla en viss vattennivå i Åsen, dels att upprätthålla en minsta vattenföring i Mörrumsån. Vid låga nivåer i sjön och vid låg tillrinning ska tappning ske med minst 7 m³/s mellan 6 juli och 15 oktober och

lägst 9 m³/s under tiden 16 oktober och 5 juli (eller tillrinningen om den är lägre). Vid låg tillrinning under längre perioder medger domen avsteg från minimitappningen. Under 2017 och 2018 var flödet i ån periodvis mycket lågt och avsteg gjordes från minimitappningen. I augusti 2018 beslutade länsstyrelsen att tappning skulle ske med 3 m³/s för att minimera sänkningen i Åsnen och därmed även säkra vattentillgången till laxens lek.

Uppmätt flödesstatistik i Mörrumsån vid SMHIs flödesstation i Mörrum under perioden 1960 till 2016 framgår av tabellen nedan. I tabellen framgår även det lägsta noterade flödet under perioden.

MQ (m ³ /s)	29,9
Q1 0-percentil (m ³ /s)	9,95
MLQ (m ³ /s)	8,46
Q5-percentil (m ³ /s)	8,35
Q1 -percentil (m ³ /s)	6,76
Lägsta noterade flöde i Mörrumsån-Mörrum sedan 1960 (m ³ /s)	2,6 (14 oktober 2018)

Relateras den sökta mängden bortlett vatten med flödet i Mörrumsån vid olika blandningsförhållanden i vattenverket mellan råvatten från Långasjön och Mörrumsån framgår följande.

Blandningsförhållande Mörrumsån/Långasjön, uttag 160 l/s	Flöde, uttag (l/s)	Andel av MQ Mörrumsån	Andel av n _{0,5} -percentil Mörrumsån	Andel av lägsta uppmätta Q Mörrumsån
10 / 90	16	0,05	0,19	0,62
20 / 80	32	0,11	0,38	1,23
50 / 50	80	0,27	0,96	3,08
100 / 0	160	0,54	1,92	6,15

Vid bortledning av 160 l/s från Mörrumsån motsvarar det således 0,54 % av medelvattenföringen, 1,92 % av det flöde som motsvarar 5-percentilen och 6,15 % av andelen vatten vid lägsta uppmätta flöde sedan 1960.

Vid en bortledning av ytvatten intill en sökt maximal mängd ytvatten framgår följande.

Blandningsförhållande Mörrumsån/Långasjön, uttag 235 l/s	Flöde, uttag (l/s)	Andel av MQ Mörrumsån	Andel av n_{0,5}-percentil Mörrumsån	Andel av lägsta uppmätta Q Mörr-
10 / 90	24	0,08	0,27	0,90
20 / 80	47	0,16	0,54	1,81
50 / 50	118	0,40	1,36	4,52
100 / 0	235	0,81	2,72	9,04

Miljökonsekvenser

Vattenmiljö - Anläggningskedet

Under anläggningsarbetena kommer viss tillfällig påverkan ske på vattenmiljön i form av grumling och tillfällig avsänkning av grundvattnet inom schakt. Det föreligger vidare risk för utsläpp till vatten vid olycka. Arbetsåtgärderna planeras att utföras vid lågt vattenflöde i Mörrumsån. Bolaget har föreslagit att tillståndet ska föras med villkor om att arbeten i vatten som kan medföra grumling endast får utföras under vissa månader och att länsvattnet ska infiltreras innan det leds till tillbaka till Mörrumsån. Bolaget har vidare åtagit sig att schaktytan ska avskärmas med spont och att siltgardin ska användas för att minska risk för grumling. Konsekvensen bör därmed kunna begränsas i tid och omfattning.

Vattenmiljö - Driftskede

Den främsta påverkan på vattenmiljön kan ske vid låga flöden i Mörrumsån genom torrläggning, försvårad passage av hinder, temperaturhöjning och bottenfrysning. Havs- och vattenmyndigheten anger den kritiska riskgränsen för överlevnad av fisk och bottenfaunapopulationer till 10 % av årsmedelvattenflödet, vilket motsvarar ca 3 m³/s i Mörrumsån. Medellågvattenföringen i ån bedöms uppgå till 8,4 — 8,8 m³/s.

Den sökta mängden bortlett vatten om 160 l/s respektive 235 l/s överskrider inte det generella riktlinjerna om acceptabel bortledning vid lågvattenföring.

Som angetts ovan uppmättes exceptionellt låg vattenföring under sommaren 2018, och vid sådan situation närmar sig den yrkade mängden bortlett vatten den andel vid vilken en negativ påverkan på vattendraget kan antas. Det uppmätta flödet avviker dock avsevärt från tidigare uppmätta lägsta värden och bör betraktas som en extrem avvikelse, även med beaktande av klimatförändringar. Inom de intervall som vattennivån kan påverkas av vattenbortledningen bedöms de generella effekterna på arter och naturtyp som har ett bevarandevärde enligt Natura 2000 vara så små att de inte går att verifiera.

Länsstyrelsen har angett i yttrande att sökanden bör ange vilket vattenflöde i ån som inte bör underskridas med hänsyn till påverkan på natur- och vattenmiljön. Som bolaget förstår det så menar länsstyrelsen att bortledning inte bör ske vid förhållanden av extremt låga flöden. Som angetts så bedömer bolaget att det även vid exceptionellt låg vattenföring så kan bortledning ske utan bestående risk för negativ påverkan på vattendraget. Om denna situation skulle uppkomma, är kommunen utan dricksvattenförsörjning för det fallet att villkor om att bortledning inte får ske enligt länsstyrelsens förslag. Bolaget menar att vid en sådan situation så måste intresset för att upprätthålla dricksvattenförsörjningen för allmänheten gå främst.

I Mörrumsån förekommer ett flertal arter som skyddas enligt artskyddsförordningen (2007:845). Bolaget bedömer att den ansökta verksamheten inte förutsätter dispens enligt förordningen.

Naturmiljö

Området för pumphuset kommer att ta en begränsad yta i anspråk och en mindre ek och sly kommer att tas bort. Någon rödlistad art har inte påträffats i området. Med föreslagna försiktighetsmått och åtagande bedöms konsekvensen bli liten och inte påtagligt skada riksintresset för naturvård.

Kulturmiljö och landskapsbild

Verksamhetsområdet omfattar inga identifierade kulturmiljövärden och bedöms heller inte påverka landskapsbilden i området.

Friluftsliv och rekreation

Tillgängligheten till området kommer att vara begränsat under anläggningsskedet. I driftskedet bedöms verksamheten inte medföra några negativa konsekvenser. Verksamheten bedöms således inte medföra någon påtaglig skada på riksintresset för friluftsliv.

Buller och utsläpp till luft

Verksamheten medför buller och emissioner till luft i anläggningsskedet. Bolaget åtar sig att innehålla allmänna råd om buller från arbetsplatser i enlighet med Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15).

Sammantaget bedöms den ansökta verksamheten medföra positiva till små negativa konsekvenser. Under anläggningstiden bedöms verksamheten och åtgärderna i värsta fall medföra små negativa konsekvenser och dessa är övergående i tid och rum. Under driftskedet kan det inte uteslutas att verksamheten medför små negativa konsekvenser vid extremt lågt vattenflöde. Dessa bedöms dock vara reversibla. De negativa konsekvenserna uppvägs dock av det allmänna intresset av att dricksvattenförsörjningen säkerställs och att kommunen därmed kan upprätthålla skyldigheten att leverera dricksvatten till kommuninvånarna och industrin.

Miljö kvalitetsnormer

Bolaget bedömer att den ansökta verksamheten berör luftkvalitetsförordningen (2010:477), förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön samt förordning (2001:554) om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

Ett uttag på max 5 % av medelvattenföringen (MQ) ske i ett vattendrag med hög status, och med 15 % av MQ i ett vattendrag med god status (detta förutsätter dock

att parametern inte redan är påverkad av andra verksamheter, då detta i så fall reducerar utrymmet för acceptabel påverkan). Samma intervall kan tillämpas även på parametern volymsavvikelse, då avvikelsen från periodens individuella dygnsmedelvärden är konstant.

Med sökt verksamhet avses 0,16 m³/s tas ut från en medelvattenföring på ca 30 m³/s, vilket motsvarar ca 0,5 % av MQ. Någon risk för oacceptabel påverkan på parametrarna inom kvalitetsfaktorn Hydrologisk regim bedöms därmed inte föreligga.

Som konstateras i bilaga 2 uppstår den största risken för negativ påverkan på biota och ekosystem vid lågvattenföring, vilket inte fångas upp av kvalitetsfaktorn Hydrologisk regim så som den är utformad idag. En negativ påverkan skulle kunna fångas upp av de biologiska kvalitetsfaktorerna, vilka för vattendrag är Påväxt-kiselalger, Bottenfauna och Fisk. De båda kvalitetsfaktorerna Påväxt-kiselalger och Bottenfauna är dock inte utformade för att fånga upp hydromorfologisk påverkan, utan speglar främst påverkan genom försurning och eutrofiering.

Kvalitetsfaktorn Fisk kan i viss mån spegla hydromorfologisk påverkan, men det är inte möjligt att på förhand förutse och än mindre kvantifiera någon påverkan på VIX-indexet (vattendragsindex med sju parametrar om täthet och arters tolerans, lithofila arter, laxarter som reproducerar sig på platsen och Simpsons diversitetsindex), särskilt inte av en så liten förändring som den med sökt verksamhet. Påverkan på skyddsvärda arter såsom flodpärlmussla, tjockskalig målarmussla och hårklo-mossa fångas inte alls upp av de biologiska kvalitetsfaktorerna. Följaktligen har kvalitetsfaktorerna i vattenförvaltningen begränsad relevans för att bedöma en eventuell påverkan av ett ytvattenuttag.

Konsekvensbedömningen avseende arter med bevarandevärde visar följande:

Musselpopulationerna bedöms inte i sig riskera att påverkas negativt av vattenuttaget, då det inte är fråga om några snabba förändringar som riskerar att stranda musslor. En eventuell negativ påverkan på musslor (både flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla) skulle därmed endast vara kopplad till en nedgång i värdfiskarterna.

Givet de habitatkrav som anges i litteraturen för lax- och öringlek och uppväxt av lax- och öringungar bedöms inte påverkan av ett vattenuttag på i snitt 160 l/s, som orsakar maximala förändringar av vattenståndet vid lågvatten i storleksordningen 1 cm, kunna riskera att orsaka några generella habitatförluster av betydelse för lax- och öringpopulationen i Mörrumsån.

Placering och utformning av intagsanordningen (se bilaga 1 till huvudinlaga) bedöms inte medföra någon risk för att fisk och smolt hamnar i eller skadas av intagsanordningen.

Hårklomossan är beroende av ett varierande vattenstånd, och bedöms inte riskera att påverkas negativt av en minimal förändring i lägsta vattenstånd.

På marginalen skulle teoretiskt ett vattenuttag vid extrem lågvattenföring kunna leda till att t ex en sidofåra i ett kvillområde torrläggs. Detta går dock inte att förutse med en generell bedömning, utan förutsätter fältkartering eller detaljerade modeller. Att i dagsläget göra detta för området nedströms uttagspunkten är knappast meningsfullt, då ån efter en förmodad framtida utrivning av Mariebergs kraftstation kommer att få ett kraftigt förändrat utseende på en lång sträcka.

Då sökt verksamhet inte bedöms medföra några ekologiska effekter vid låga flöden görs bedömningen att de effekter som skulle kunna uppstå vid extrema situationer är av tillfällig art och reversibla, även med hänsyn till ett förändrat klimat. Mot bakgrund av detta har konsekvensbeskrivningen i MKB:n avgränsats till att omfatta marginaleffekterna av vattenuttaget vid nu rådande förhållanden avseende Åsnens reglering och Mörrumsåns morfologi vid Marieberg.

Västblekinge Miljö AB (VMAB) har i sitt tillstånd för utsläpp av renat lakvatten från avfallsanläggningen i Mörrum till Mörrumsån villkor om en utspädningsfaktor 1:10 000⁴². Det innebär att när flödet i Mörrumsån understiger 16 m³/s får utsläpp till Mörrumsån inte ske. Beräkningar visar att sökt verksamhet endast marginellt påverkar detta villkor.

Redovisningen har utförts på kvalitetsfaktornivå. Bolaget bedömer att verksamheten inte bedöms försvåra uppfyllandet av någon miljö kvalitetsnorm.

Strandskydd

De ansökta åtgärderna och verksamheten kommer att bedrivas inom strandskyddat område. Frågan om strandskydd kan prövas inom ramen för prövningen av tillståndet för vattenverksamheten jämte 7 kap. 16 § p 2 miljöbalken. Anläggningarna måste för sin funktion ligga vid vatten inom strandskyddat område och området tas i anspråk för ett mycket angeläget intresse (kommunal vattenförsörjning). Bolaget bedömer därför att den sökta verksamheten inte står i strid med strandskyddsbestämmelserna.

Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken

Bolaget bedömer att den sökta verksamheten och åtgärderna är tillståndspliktiga enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken då verksamheten och åtgärderna på ett betydande sätt riskerar att påverka livsmiljöer som är skyddade enligt Natura 2000-bestämmelserna.

Frågor om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken prövas enligt 29 b § av länsstyrelsen i det län där det berörda området finns. För en verksamhet eller åtgärd som omfattas av tillståndsplikt eller dispensprövning till följd av bestämmelserna i bl.a. 11 kap. miljöbalken ska dock frågan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken prövas av den myndighet som prövar den andra tillståndsfrågan eller dispensen.

Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken får lämnas endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte kan skada den eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas och inte heller medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna (7 kap. 28 b § miljöbalken).

Sådan skaderisk som avses i 7 kap. 28 b § miljöbalken föreligger enligt bolagets bedömning inte. Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken bör därför kunna meddelas.

Tillstånd och dispens från reservatsföreskrifter

Vattenbortledningen och de ansökta anläggningarna och åtgärderna kommer att anläggas inom naturreservatet Mörrums dalgång, varinom vissa åtgärder är förbjudna eller fordrar tillstånd av länsstyrelsen enligt gällande föreskrifter. Bolaget bedömer att uppförandet av anläggningarna för bortledandet av ytvattnet samt vissa åtgärder för detta är förbjudna alternativt tillståndspliktiga.

Av 7 kap. 7 § miljöbalken framgår att dispens från föreskrifter får meddelas om det finns särskilda skäl. Vidare följer av 7 kap. 26 § miljöbalken att dispens enligt 7 kap. 7 § miljöbalken från förbud får ges endast om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Bolaget har genomfört en omfattande lokaliseringsutredning, med utgångspunkten att vattentillgången ska kunna ersätta kommunens huvudsakliga vattenförsörjning. Utredningen visar att den valda lokaliseringen är den plats där vattenförsörjningen kan tryggas vid behov och att de motstående intressena är relativt begränsade. Bolaget bedömer att själva bortledningen av ytvattnet från Mörrumsån i sig inte står i strid mot reservatsföreskrifterna och därmed heller inte verkar mot syftet med naturreservatet. De åtgärder som omfattas av förbudet eller är tillståndspliktiga och som hör samman med ansökt verksamhet, hänför sig i stället till anläggningarna och åtgärder i samband med utförandet av dessa, såsom pumphus, ledning, grävning och schaktning.

Bolaget bedömer att åtgärderna och anläggningarna inte står i strid med syftet med reservatet och därmed kan tillåtas. Bolaget menar vidare att man i bedömningen även måste beakta syftet med åtgärderna och anläggningarna, det vill säga att de ligger till grund för att upprätthålla en samhällsviktig funktion. Bolaget gör därför gällande att det finns förutsättningar att meddela dispens respektive tillstånd för de aktuella åtgärderna.

Ersättning till sakägare

Den ansökta verksamheten bedöms inte medföra sådan skada på enskilda intressen att frågan om ekonomisk ersättning aktualiseras. Uniper bedriver kraftproduktion vid Mariebergs vattenkraftverk i Mörrumsån nedströms den ansökta verksamheten. Uniper har dock meddelat att kraftverket ska läggas ned och dammen rivs ut. En ansökan för utrivning av dammen har lämnats in till mark- och miljödomstolen under år 2018. Ersättningsfrågan för eventuell förlust av kraftproduktion är således inte aktuell. I övrigt hänvisar bolaget till bestämmelserna om anmälan om ersättning för oförutsedd skada.

Ersättning för tvångsrätt

Bolagets utgångspunkt är att alla intrång med anledning av ansökt verksamhet ska ersättas.

För tvångsrättsupplåtelsen ska bolaget betala en ersättning till fastighetsägarna. Området omfattar ca 2 500 m². Inom området ska intagsledningens placeras som uppskattas till ca 40 m. Bolaget bedömer att ledningen inte kommer att påverka möjligheten att bedriva fiske inom området och någon annan användning av vattenområdet är inte tillämplig. Intrånget bedöms därför vara marginellt. Som ersättning för upplåtelsen i sin helhet uppskattar bolaget att denna ska uppgå till 5 000 kr i ett för allt. Denna ersättning ska fördelas enligt de delägande fastigheternas andelstal i samfälligheten enligt följande.

Fastighet	Mantal	Andel (%)	Ersättning (kr)
C	1/16	12,5	625
D	3/80	7,5	375
A	2/5	80	4 000

Bolaget yrkar således att ersättningen till respektive fastighetsägare för tvångsrätten ska uppgå till beloppen som anges ovan.

Ersättning för oförutsedd skada

Mot bakgrund av att det inte finns något som talar för att några skador på enskilda intressen kommer att uppstå till följd av den ansökta verksamheten, hemställer bolaget att tiden för anmälan om anspråk på ersättning för oförutsedd skada ska bestämmas till fem år från dag för arbetstidens utgång.

Kontroll av verksamheten

Ett kontrollprogram för vattenverksamheten kommer att tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.

Arbetstid

De ansökta anläggningsarbetena beräknas på mellan tre till sex månader med beaktande av de begränsningar när grumlande åtgärder får vidtas. Kommunen hemställer om en arbetstid om fem år från dag för lagakraftvunnen dom.

Begränsning av ersättningsrätt vid omprövning

Den begränsning i kommunens ersättningsrätt som följer av 31 kap. 22 § miljöbalken föreslås till en tjugondel av värdet av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till vattenverksamheten.

SAKUNNIGUTREDNING OM FISKEAVGIFT

Mark- och miljödomstolen har den 29 november 2019 med stöd av 22 kap. 12 § miljöbalken förordnat sakkunnig vid Länsstyrelsen i Västra Götaland, fiskeutredningsgruppen att med utgångspunkt från Karlshamns Energi Vatten AB:s ansökan beräkna skälig fiskeavgift enligt 6 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet samt lämna förslag till utformning av beslut om sådan fiskeavgift.

Fiskeutredningsgruppen genom FL har inkommit med sakkunnigutredning den 30 januari 2020. Av utredningen framgår bl.a. följande.

Sakkunnig har utgått från de i målet tillgängliga uppgifterna i teknisk beskrivning, MKB och kompletterande material från sökanden, samt av biotopkarteringar från Länsstyrelsen Blekinge, Fiskeriverket och SLU Aqua för att få fram potentiellt negativt påverkade arealer av uppväxtområden för lax och öring i Mörrumsån nedströms Mariebergs kraftverk i Svängsta och till mynningen.

Den samlade arealen av laxfiskbiotoper av god till mycket god kvalitet mellan Mariebergs kraftverk och mynningen uppgår till ca 22,5 ha (Nöbelin & Johlander, 2011).

Arealer inom kvillar mellan Mariebergs kraftverk och mynningen har hämtats från Länsstyrelsens interna webbGIS. Fokus har lagts på kvillar pga. att de normalt är mycket grundare än huvudfåran, och att inflödet till kvillområden under mer extrema lågvattenföringar i samband med till exempel sommartorka kan bli klart begränsat. Det är under sådana förhållanden i dessa miljöer som en så liten vattennivåpåverkan som en sänkning med upp till 1,2 cm (enligt WSP:s uppgift i målet) kan ha en tydligt negativ påverkan på förhållandena inom kvillar.

Tätheter av öring och lax i ålder 1+ har hämtats ur SLU Aquas elfiskeregister (SERS, Svenskt ElfiskeRegiSter) och kopplats till närmast liggande kvillareal för att få en så rättvisande mängd potentiellt påverkad fisk som möjligt. Vid flera års data på aktuell provfiskelokal i registret har ett medelvärde för tätheten tagits.

Priser på ålder 1+ till tvåårig lax och öring från odlingar har inhämtats från upphandlingsunderlag för den lax och öring som sätts ut i Vänern. Priserna varierar mellan odlingar och ligger inom intervallet 22,50 kr/st till 30 kr/st för fisk i ålder mellan 1+ till tvåårigt smolt, dvs ett snitt kring 26 kr/st.

Resultat

Arealer och tätheten av laxfisk i grunda kvillar från nedströms Mariebergs kraftverk till mynningen

	Areal (ha)	Täthet 1+ (/100 m ²)	Antal laxfiskungar
Kvill 1	0,09	7	63
Kvill 2	0,07	6	42
Kvill 3	0,05	24	120
Kvill 4	0,07	2	14
Kvill 5	0,14	20	280
Kvill 6	0,05	13	65
Kvill 7	0,09	2	18
Kvill 8	0,025	12	30
Kvill 9	0,09	12	108
Kvill 10	0,02	5	10
Kvill 11	0,02	0	0
Kvill 12	0,19	17	323
		Summa ålder 1+ laxfisk	1073

Förekomst av låga vattenflöden

Utifrån SMHI:s flödesstatistik för station 186 i Mörrum som även WSP redogör för kan man räkna med att riktigt extrema lågvattenflöden (2,6 m³/s eller lägre) uppstår under ca 4 år under en hundraårsperiod. Det bedöms i första hand vara vid dessa mer extrema lågvattenflöden som stor risk föreligger att behov av vattenuttag skadar uppväxande fisk i grundare delar inom kvillar som torrläggs.

Kapitalisering av potentiell skada

Historiskt har ersättning för fiskeskador antingen fastställts till årliga indexreglerade avgifter eller då det har handlat om lägre belopp har de kapitaliserats till ett engångsbelopp över en period på 25 år. På senare år har det dock i några mål tillämpats en kapitalisering på 50 år (Fiskeutredningsgruppen, 2018), vilket kan ses som tämligen skäligt, då tillståndsgivna verksamheter som har en fastställd fiskeskada normalt påverkar negativt under längre tid än 25 år.

Bedömning av skada

Det kan antas att vattenuttaget främst har en tydligt negativ påverkan vid extrema lågvattenflöden. När år med sådana flöden inträffar kan man räkna med att fisken i

kvillarna som är grunda kan komma att slås ut pga. den ytterligare sänkningen av vattennivån som ett vattenuttag medför. Det innebär att under en period om femtio år skulle detta uppstå under två år, sett till den tillgängliga flödeshistoriken. När man utgår från en teoretisk ersättning av vildfisk med odlad fisk så är faktorn minst 2:1, dvs det krävs minst två stycken odlade fiskar för att ersätta en vild fisk. Det är självklart inte önskvärt att ersätta vild fisk med odlad fisk, utan det utgör endast en grund för att fastställa ett rimligt skadebelopp som i stället kan användas för t ex en biotopåtgärd i berört vatten eller motsvarande. För en femtioårsperiod skulle därför skadan beräknas enligt nedan:

$$1073 \text{ st} \times 2 \text{ (faktor för odlad vs vild)} \times 26 \text{ kr/st} \times 2 \text{ (skadeår)} = 111\,592 \text{ kr}$$

Förslag på särskild fiskeavgift

Då det inte handlar om något större belopp så är det en fördel att fiskeavgiften utdöms som ett engångsbelopp i stället för ett indexreglerat årligt belopp, vilket i detta fall endast skulle handla om 2232 kr/år.

Sakkunnigs förslag på en skälig särskild fiskeavgift i det aktuella målet uppgår således till ett engångsbelopp om **112 000 kr** som i första hand bör användas till fiskevårdande åtgärder i Mörrumsån.

INKOMNA YTTRANDEN

Naturvårdsverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har avstått från att yttra sig i målet.

Havs- och vattenmyndigheten har begärt att sökanden ska komplettera ansökan med ett förslag på stoppregel, dvs. ett lägsta flöde vid vilket vattenuttaget ska upphöra helt. Myndigheten delar sökandens uppfattning att drickvattenproduktionen är ett viktigt samhällsintresse men menar att sökanden ändå har en skyldighet att minimera verksamhetens påverkan på omgivningen. Uttag av vatten vid extrema lågflödesperioder kan allvarligt skada vattenanknutna arter och livsmiljöer i Mörrumsån

med ett mycket högt skyddsvärde. Det är rimligt hänsyn tas till de biologiska värdena knutna till vattendraget.

Kammarkollegiet anför bl.a. följande. Mörrumsån med tillhörande käll- och biflöden finns medtaget i 4 kap. 6 § miljöbalken över vattendrag som skall skyddas mot ingrepp i form av vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål. I ansökan nämns att vissa sidofårar skulle kunna torrläggas vid "vattenuttag vid extrem lågvattenföring". Detta skulle kunna liknas vid situationen nedströms ett vattenkraftverk, utan minimitappning, vid lågvattenföring. Nu föreliggande ansökan utgör förvisso inte ovan nämnd vattenverksamhet, men det framstår tydligt att lagstiftaren har velat skydda dessa vattendrag.

Vattenförekomsten Mörrumsån har sämre än god ekologisk status (måttlig) beroende på fysisk påverkan på bottenfauna samt konnektivitet och morfologi. Enligt EU-domstolens förhandsavgörande från den 1 juli 2015 i mål C-461/13 (Weserdomen) får tillstånd inte ges till projekt som kan innebära att aktuell ytvattenstatus försämras eller som kan äventyra uppnåendet av god ytvattenstatus i tid. Sökanden bör i denna del mer utförligt beskriva hur icke-försämringskravet ska uppnås samt uppnåendet av god status kan komma till stånd.

Kammarkollegiet delar vidare länsstyrelsens inställning att sökanden bör undersöka hur olika vattenuttag påverkar reproduktionen av lax och öring i Mörrumsån, och då särskilt vid låga och extremt låga flöden, samt även att sökanden bör beskriva påverkan på åns artrika bottenfauna. Kollegiet delar vidare inställningen att minimi- samt maximitappning bör bestämmas, särskilt som det i ansökan nämns att reservvattentäkten är tänkt att användas både kontinuerligt för att undvika uppstartstid efter avstängning och när behov av en reservvattentäkt uppstår.

I Mörrumsån finns att antal vattenverksamheter. Huruvida nu ansökta verksamhet påverkar dessa anläggningar bör närmare beskrivas i ansökan. Även kumulativa effekter på Mörrumsån bör beröras.

Kammarkollegiet instämmer avslutningsvis i länsstyrelsens yrkande om att domstolen förordnar en särskilt sakkunnig med uppgift att beräkna fiskeavgift enligt lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

SMHI har i skrivelse anfört följande. Låga och höga vattenföringar som är sällan förekommande är svåra att mäta därav är kvaliteten något sämre för avbördningskurvas extremer. Siffran 2,6 m³/s bör ses som ett riktvärde och kan justeras om ytterligare låga mätningar görs så att avbördningskurvan justeras.

I södra Sverige beräknas det i framtiden även bli vanligare med låga vattenflöden och fler antal dagar men låga flöden, vilket kan komma att påverka de aktuella åtgärderna.

SMHI har en mätstation i Mörrumsån i Mörrum nedströms planerat uttag. För att kunna rekonstruera en mätserie opåverkad av uttaget önskar SMHI att tidpunkt och uttagsmängd redovisas till SMHI. Leveransfrekvens och format får överenskommas i dialog med SMHI. Sökande kontaktar SMHI angående detta. SMHI önskar också bli informerade om när första uttaget görs.

Länsstyrelsen i Blekinge län anser att MKB kan godkännas och tillstyrker under förutsättning att villkor meddelas som förbjuder uttag av vatten vid flöden under basflödet, MLQ och att tillståndet tidsbegränsas att gälla i 20 år.

Länsstyrelsen yrkar, så som talan slutligt bestämts vid huvudförhandlingen, i första hand att vattenbortledningen inte får ske vid eller understigande flöden i Mörrumsån motsvarande MLQ.

I andra hand yrkas att vattenbortledning inte ska få ske vid eller understigande flöden i Mörrumsån som motsvarar 30 % av årsmedelvattenföringen mätt vid Mörrums station.

Vidare yrkar länsstyrelsen att följande villkor fastställs.

- Vatten får inte bortledas från Mörrumsån med stöd av denna dom i annat fall än när en akut situation uppkommer i sökandens vattenförsörjning, såsom vid alltför låga flöden och nivåer i Mieån/Långasjön, underhåll eller testkörningar som omöjliggör utnyttjande av vatten från Långasjön för den ordinarie vattenförsörjningen.

För det fall att vattentillstånd meddelas men då inte villkoras med ett stoppvillkor enligt länsstyrelsens inställning, ska följande gälla

- Innan vattenbortledningen med stöd av denna dom tas i anspråk sökanden ha inhämtat ett skriftligt medgivande från tillsynsmyndigheten, för närvarande Länsstyrelsen i Blekinge län, att så får ske. Vid akut situation får dock vattenbortledning påbörjas efter anmälan till tillsynsmyndigheten. Utan tillsynsmyndighetens medgivande får denna akuta vattenbortledning inte pågå längre än 1 vecka.
- Sökanden ska snarast möjligt till tillsynsmyndigheten lämna uppgifter om tidpunkten för såväl när bortledningen börjar som när den upphör.

Villkor rörande intagsanordningen

- Intagsgaller ska vara finmaskigt så att det är anpassat för smolt, dvs. 1-10 mm.
- Själva intaget ska placeras så att det ej ansluter till stranden, botten eller ytan i syfte att undvika påverkan på fisk och bottenlevande organismer.

Villkor rörande arbeten inom naturreservatet

- Vid återplantering i strandzonen ska plantering av såväl al som ask ske.
- Vid tillförsel av död ved till naturreservatet utifrån ska det vara död ved av ädellövtrödsarter som naturligt finns inom naturreservatet.
- Om lind eller ask behöver beskäras ska det ske i dialog med reservatsförvaltaren.

Villkor rörande invasiva arter

- Vid muddring, schaktning, fyllning m.m. vid anläggningsarbeten ska beaktas förbudet med att hantera invasiva arter (såsom jätteloka). Vid upptäckt av invasiv art ska länsstyrelsen kontaktas.

Vidare anförs bl.a. följande.

Rådighet till vatten

KESAB har med stöd av 2 kap. 4 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, LSV, anfört att de har rådighet till vattnet då vattenverksamheten syftar till *vattentäkt för allmän vattenförsörjning*. Länsstyrelsen vill dock ifrågasätta om det finns stöd i lag för rådighet på denna grund, då det av ansökningshandlingarna framgår att en relativt stor del av det redovisade vattenbehovet avser vatten till industriella verksamheter inom kommunen. Enligt ansökningshandlingarnas PM "Dricksvattenbehov nuläge och prognos år 2050", handlar det om mellan 20 % och 34 % vatten som går till industrin och enligt data för år 2014 i Svenskt Vattens VA-statistik-system handlar det om 58 %. Länsstyrelsen anser att det behöver klargöras dels varför uppgifterna skiljer sig åt så mycket, dels vilka uppgifter som stämmer med verkligheten. Fråga i detta sammanhang är om behovet av den aktuella reservvattentäkten verkligen avser den allmänna vattenförsörjningen. Enligt 2 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster definieras vattenförsörjning som tillhandahållande av vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning. Av Havs- och vattenmyndighetens rapport 2018:03, Fördelning av vatten i torkans spår, framgår i detta sammanhang, på s. 36 följande.

Det är alltså hushållens behov av vatten som i första hand ska tillgodoses. Enligt praxis anses vattentjänsterna kunna tillgodose behovet av vatten även till affärer, restaurangverksamhet, hantverk, boskapsskötsel och parker inom bebyggelseområdet. Sådana nyttjare kan dock inte ställa krav på annan kvalitet eller kapacitet än hushållen. Leverans av vatten för övrig användning, exempelvis för industribehov som inte

ryms inom normal hushållsanvändning, ligger helt utanför lagen och bygger på frivilliga åtaganden från kommunens sida.

Enligt 2 kap. 1 § LSV framgår att rådighet till vatten är förutsättning för att få bedriva en vattenverksamhet. Ur denna synpunkt är det relevant att det klargörs om vattenbehovet nu främst syftar till den allmänna vattenförsörjningen och/eller till användningen för industriella behov.

Mörrumsån har ett mycket högt skyddsvärde

Länsstyrelsen vill särskilt betona betydelsen av Mörrumsån ur ett naturperspektiv. Mörrumsån är ett av Sveriges mest artrika vattendrag, både vad gäller fiskfauna och övrig akvatisk fauna. I ån kan drygt hälften av Sveriges arter av sötvattenfisk påträffas, till exempel lax och havsöring. Ån hyser flertalet av våra svenska hotade stor musselarter, däribland de starkt hotade arterna tjockskalig målarmussla och flodpärlmussla. Tjockskalig målarmussla är den musselart som dominerar i Mörrumsån och föryngring av arten sker i ån. I ån finns även en skyddsvärd bottenfauna med såväl försurningskänsliga som renvattenkrävande arter. Mörrumsån är utpekad som riksintresse för yrkesfiske, rörligt friluftsliv och naturvård och är även skyddad mot utbyggnad av vattenkraft enligt 4 kap. 6 § MB. Mörrumsån är utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vatten både ur natur-, kultur- och fiskesympunkt. Detta gjordes av Länsstyrelsen på uppdrag av Naturvårdsverket, Fiskeriverket och Riksantikvarieämbetet inom arbetet med miljö kvalitetsmålet "Levande sjöar och vattendrag". Syftet är att använda utpekandet vid bedömningar vad gäller hänsyn, behov av skötsel och skydd.

Mörrumsån och dess mycket höga biologiska värden är även av internationell betydelse. Hela Mörrumsåns sträckning i Blekinge utgör ett Natura 2000-område (SE0410128). De prioriterade bevarandevärdena är kopplade till ån och dess arter samt de lövskogsdominerade öarna. De arter som ska bevaras i området är flodpärlmussla, tjockskalig målarmussla, bred paljettdykare, lax, utter och hårklomossa.

Det finns också flera naturreservat i och i anslutning till Mörrumsån. Platsen för den planerade vattentäkten är belägen inom naturreservatet Mörrumsåns dalgång. Syftet med reservatet är bland annat att bevara områdets biologiska mångfald både i limnisk miljö och på land samt att bevara, återskapa och vårda värdefulla livsmiljöer såsom Mörrumsåns naturliga åfåror.

Risk för ökad skada på det akvatiska livet vid vattenuttag vid låga flöden

Basflödet i ett vattendrag är det flöde som huvudsakligen härstammar från grundvattenutströmning och eventuella uppströms belägna ytvattenkällor som reagerar långsamt på nederbörd, till exempel sjöar och våtmarker. När flödena är lägre än basflödet innebär det avsänkning av grundvattenmagasin i omgivningen och stress för vattendragets ekosystem (Havs- och vattenmyndighetens rapport 2015:26).

Oftast uppstår låga flöden sommartid och leder då till högre temperaturer i vattnet vilket gör att syrehalten i vattnet sjunker. Särskilt grunda och/eller strömmande partier i ån, till exempel kvillområden, kan delvis bli torrlagda eller få så pass låga flöden att musslor och eventuell fiskrom som finns där dör. Strömvattenmiljöer är viktiga både för musslor och andra filtrerare och som lek- och uppväxtområden för fiskar som lax och öring.

Vid låga vattenflöden minskar även vattenhastigheten, vilket kan medföra sämre syresättning av vattnet samt leda till ökad sedimentation. Ökad sedimentation kan till exempel skada fiskrom som är nedgrävd i grusområden och som dör om den inte får tillräcklig med syre. Bottenlevande djur kan påverkas negativt till exempel genom att variationen av bottenmiljöer minskar när hålrum på botten fylls igen och filtrerare kan få sina filtreringsorgan igensatta.

Låga vattennivåer i vattendrag kan även leda till att vandringshinder uppstår som begränsar fiskars möjlighet till födosök och lekvandring. Om föroreningar släpps ut eller kommer ut i ån vid låga flöden minskar utspädningseffekten vilket medför ökad risk för skada på skyddsvärda arter och miljöer. Vattenuttag vid flöden som

motsvarar eller understiger basflödet förstärker dessa negativa effekter och ökar risken för skada på vattenekosystemet.

Enligt den ovan nämnda rapporten finns flera olika metoder för att beräkna basflödet i ett vattendrag. Beräkningar av basflödet i svenska vattendrag med statistiska metoder visar att basflödet ofta ligger högre än medellågvattenföringen. Om inte basflöde finns framräknat för ett vattendrag är medellågvattenföringen (MLQ) ett lämpligt riktmärke.

Flödet i Mörrumsån påverkas mycket av tappningen från sjön Åsnen. Enligt vattendomen för Åsnens reglering (Mål nr M5, 6-99, 2007-03-16) ska tappningen från sjön uppgå till minst 9 m³/s under tiden 16 oktober till 5 juli och minst 7 kubikmeter per sekund under tiden 6 juli till 15 oktober. Vid låga nivåer i sjön och låg tillrinning kan dock lägre tappningar tillåtas. Enligt SMHIs vattenwebb är MLQ för Mörrumsån vid Mörrum (station 186) för perioden 1981-2010 8,65 m³/s.

Klimatförändringar ökar riskerna för skada på naturvärden

De pågående klimatförändringarna förväntas medföra att torra och låga vattenflöden sommartid kommer bli vanligare i framtiden i sydöstra Sverige. Inför framtagandet av den regionala vattenförsörjningsplanen gav Länsstyrelsen SMHI i uppdrag att analysera framtida lågvattenföring för länets större vattendrag och även framtida avdunstning från sjöar/vattenmagasin. Enligt SMHIs rapport "Hydrologisk torka och sjöavdunstning i Blekinge län, idag och i framtiden" beräknas antalet dagar med vattenföring lägre än Q90 för de olika vattendragen öka med 55 — 99 % för scenario RCP 4.5 och med 112 — 164 % för RCP 8.5. Analysen visar att för de utvalda vattendragen i Blekinge så ligger tröskelvärdet Q95 genomgående lägre än MLQ . Däremot ligger Q90 genomgående något högre än MLQ, och bör därmed vara en bättre beskrivning av basflödet.

Redan nu går det att se en sjunkande trend för medellågvattenföringen (MLQ) i Mörrumsån, trots att naturligt låga flöden delvis kan kompenseras med tappning från magasinet i Åsnen. Under fem av de senaste sju åren har flödet i Mörrumsån

varit lägre än MLQ under 60 dagar per år. Under torråret 2018 uppmättes rekordlåga flöden och i oktober 2018 var flödet vid Mörrum 2,6 m³/s vilket är mindre än 10 % av Mörrumsåns medelvattenföring (MQ) och ca 30 % av MLQ.

Länsstyrelsen gör bedömningen att ju längre perioderna med låga flöden är och ju oftare sådana perioder inträffar desto större blir påverkan på ekosystemet och det akvatiska livet. Misslyckad eller försämrad reproduktion, minskade populationsstorlekar, minskad utbredning, sämre motståndskraft mot sjukdomar och parasiter är sådant som kan bidra till att öka risken för att arter dör ut. Särskilt om längre perioder med låga flöden inträffar flera år i rad finns risk för utarmning av populationer och att arter dör ut. Klimatförändringarna är därför ett hot mot Mörrumsåns höga naturvärden.

Miljökonsekvenser av planerat vattenuttag

Vattenuttag vid flöden som motsvarar eller understiger basflödet förstärker de negativa effekterna som uppstår vid låga flöden och försämrar förhållandena för vattenlevande organismer ytterligare med avseende på vad som beskrivits ovan. Sökanden menar att det vattenuttag som ansökan avser innebär små mängder vatten generellt för ett stort vattendrag. Länsstyrelsen menar att även relativt små vattenuttag vid flöden som motsvarar eller understiger basflödet kan ha en stor betydelse för arters förutsättningar att överleva på lång sikt. Om det vattenuttag som ansökan avser (235 l/s) skulle ha gjorts 2018 när flödet var 2,6 m³/s, skulle vattenuttaget ha motsvarat ca 9 % av flödet vilket inte kan anses vara obetydligt. Som beskrivits ovan så kan man också räkna med att det kommer bli vanligare med låga flöden i framtiden.

I Svängsta ett stycke nedströms platsen för det planerade vattenuttaget finns Mariebergs vattenkraftverk och damm. Tillstånd har lämnats för utrivning av anläggningen (M 566-18, deldom 2019-03-29) och ägaren Sydkraft Hydropower AB planerar att utföra utrivningen under 2020. En utrivning av Mariebergs-dammen kommer medföra både förbättrad fiskvandring och att stora arealer strömvattenmiljöer återskapas. Förhoppningen är att detta kommer gynna flera av de skyddsvärda ar-

terna i Mörrumsån, inte minst flodpärlmusslan som under senare år endast har påträffats i enstaka exemplar. Vattenuttag uppströms detta område vid flöden som motsvarar eller understiger basflödet riskerar att avsevärt minska de positiva effekterna för bland annat flodpärlmusslan som utrivningen av Mariebergs-dammen förväntas medföra.

Natura 2000

Mörrumsån är ett skyddat Natura 2000-område och KESAB söker även tillstånd för vattenuttaget enligt 7 kap. 28 a § MB. Sådant tillstånd får endast lämnas om verksamheten eller åtgärden inte kan skada någon livsmiljö i området som avses att skyddas och inte heller medför att den eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna (7 kap. 28 b § MB).

Länsstyrelsen menar att för att inte riskera negativa ekologiska effekter av vattenuttaget, och för att förutsättningarna för att kunna lämna tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB ska vara uppfyllda, så behöver villkor föreskrivas som säkerställer att vattenuttag inte görs vid flöden som motsvarar eller understiger det så kallade basflödet i den aktuella delen av Mörrumsån. Sökanden har motsatt sig ett sådant villkor eftersom det inte är förenligt med syftet med vattentäkten.

Länsstyrelsen bedömer att det vattenuttag som ansökan avser kan skada skyddade arter och miljöer inom Natura 2000-området om det görs vid flöden i ån som understiger basflödet, och att det därmed behövs en prövning enligt 7 kap. 29 § MB. Innan tillstånd kan lämnas enligt den paragrafen ska regeringen yttra sig och besluta om tillåtelse av projektet i enlighet med kriterierna som anges i 7 kap. 29 § miljöbalken (1998:808, MB). Av paragrafen framgår följande.

Trots bestämmelserna i 28 b § får tillstånd enligt 28 a § lämnas, om

1. det saknas alternativa lösningar,
2. verksamheten eller åtgärden måste genomföras av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse och

3. de åtgärder vidtas som behövs för att kompensera för förlorade miljövärden så att syftet med att skydda det berörda området ändå kan tillgodoses.

Ett beslut om tillstånd med stöd av första stycket får lämnas endast efter regeringens tillåtelse.

Länsstyrelsen anser det dock tveksamt om paragrafens tre förutsättningar för meddelande av tillstånd, uppfylls i förevarande fall. Bl.a. anser länsstyrelsen det oklart huruvida alternativa lösningar för den sökta vattenverksamheten, verkligen saknas. Sistnämnda är ett krav enligt paragrafens punkten 1. KESAB har hösten 2019 beviljats medel från Havs- och vattenmyndigheten för ett projekt som syftar till att utreda vilka alternativ som finns för en hållbar dricksvattenförsörjning i Karlshamns kommun. Projektet omfattar tre olika delprojekt: avsaltat vatten, samverkan mellan kommunerna och tekniskt vatten och ska vara klart och redovisat till Länsstyrelsen innan den sista september 2020. Länsstyrelsen menar att eftersom utredning om alternativa lösningar fortfarande pågår så går det inte att avgöra om kravet i punkt 1 är uppfyllt. Utgångspunkten för bedömningen enligt 7 kap. 29 § p.1 MB är att åtgärden verkligen måste företas på grund av ett väsentligt allmänintresse, med hänvisning till paragrafens punkten 2.

Vad beträffar huruvida kravet i paragrafens punkten 2 är uppfyllt, vill länsstyrelsen återigen betona att det måste stå klart att reservvattentäkten verkligen syftar till ett samhällsintresse, och inte som framgått, även till att försörja industrier med vatten. Av prop. 2001/01:111 s. 69, framgår att ska det vara fråga om ett projekt som är oundgängligt för att skydda grundläggande intressen i människors liv, såsom hälsa, säkerhet och miljö, eller som är grundläggande för staten och samhället eller rör särskilda förpliktelser i samband med offentliga tjänster. Således är det bara väsentliga allmänna intressen som kan komma i fråga, medan projekt som endast gynnar ett företag eller enskilda inte kan tillåtas med stöd av paragrafen.

I sammanhanget av 7 kap. 29 § MB är det även relevant att nämna 20 § förordning (1998:1252,) om områdesskydd, OF, vari kravet på allmänt intresse enligt 7 kap. 29 § p. 2 MB förtydligas. Av 20 § OF framgår bl.a. att Europeiska kommissionen ska

höras ang. förutsättningen enligt punkten fyra samma paragraf, om "andra tvingande förhållanden som har ett allt överskuggande allmänintresse". Länsstyrelsen överlåter till domstolen att avgöra huruvida det även kan bli aktuellt med att inhämta yttrande från EU kommissionen.

Det tredje kravet för att tillstånd enligt 7 kap. 29 § MB ska kunna meddelas är att de åtgärder vidtas som behövs för att kompensera för förlorade miljövärden- så att syftet med att skydda det berörda området ändå kan tillgodoses. Länsstyrelsen anser det även här oklart om förutsättningarna kan uppfyllas.

Sammanfattningsvis anser länsstyrelsen att det krävs en tillståndsprövning från Natura 2000-området enligt 7 kap. 29 § miljöbalken och att det är tveksamt om det är visat att förutsättningarna enligt paragrafen uppfylls.

Förutsättningar för att bifalla tillståndsansökan

För bifall till en ansökan om vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 § miljöbalken, krävs att verksamhetsutövaren har visat att de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken uppfylls. Vidare får verksamheten inte strida mot riksintressebestämmelserna i 3 kap. miljöbalken. Sedan år 2018 gäller också krav på att en verksamhet varken får medföra att en miljökvalitetsnorm för vatten äventyras eller att det sker en försämring av statusen, se 5 kap. 4 § miljöbalken. EU-domstolen har genom Weserdomen, mål nr C-461/13, klarlagt att en otillåten försämring inträffar redan om en kvalitetsfaktor försämras till en lägre status. Genom Weserdomen har EU-domstolen också klarlagt att om vattenkvaliteten i fråga om en kvalitetsfaktor redan är i den sämsta kvalitetsklassen, ska varje försämring inom den kvalitetsfaktorn anses som en otillåten försämring.

Av 2 kap. 7 § sista stycket miljöbalken, ska de försiktighetsmått ställas som krävs för att 5 kap. 4 § miljöbalken ska uppfyllas.

Vattenuttaget planeras inom vattenförekomsten Mörrumsån: Östersjön-Bjällerbäcken (5E623952-143521). Vattenförekomstens status har bedömts vara måttlig på

grund av status för bottenfauna (ingen konstaterad reproduktion av flodpärlmussla). Bedömningen stöds även av den hydromorfologiska bedömningen (konnektivitet och morfologiskt tillstånd). Länsstyrelsen vill framhålla att ett vattenuttag av det aktuella slaget, under perioder med låga vattennivåer i Mörrumsån, med stor sannolikhet kan leda till en försämring av den befintliga statusen (idag fastställd som måttlig ekologisk ytvattenstatus) eller åtminstone medverka till att miljö kvalitetsnormen god ekologisk status inte kan uppnås. De kvalitetsfaktorer som främst påverkas är fiskfauna, bottenfauna och konnektivitet. Länsstyrelsen vill betona att miljö kvalitetsnormen för vatten troligtvis äventyras, om vattenuttaget under torrperioder, tillåts. Länsstyrelsen anser att den sökta vattenverksamheten därför måste förenas med nödvändiga villkor, oavsett hänsyn till kostnader för dessa (jmf. 2 kap. 7 § sista stycket miljöbalken).

Säkerställande av basflöde i Mörrumsån

Länsstyrelsen anser att det med hänvisning till 2 kap. 7 § och 5 kap. 4 § MB behöver föreskrivas villkor som innebär att vattenuttag endast får göras när flödena i Mörrumsån överstiger det s.k. basflödet som kan antas motsvaras av medellågvattenföringen (MLQ). I andra hand bör villkoras att vattenbortledning inte ska få ske vid eller understigande flöden i Mörrumsån som motsvarar 30 % av årsmedelvattenföringen mätt vid Mörrums station.

Tidsbegränsning av tillståndet

Länsstyrelsen tycker det är rimligt att tidsbegränsa tillståndet om domstolen beslutar att medge bortledning av ytvatten från Mörrumsån. Detta med anledning av att Länsstyrelsen inte anser att sökta åtgärden är en långsiktigt hållbar lösning för reservvattenförsörjning. Tidsbegränsningen möjliggör en omprövning efter rådande förutsättningar och ny kunskap om framtida förhållanden som gör att det går att minimera skadorna på Mörrumsån. Förutsättningarna förändras hela tiden i och med de pågående klimatförändringarna och Karlshamns kommuns behov kommer också att förändras och ska därför vägas in i en omprövning. Något som också har betydelse är teknikutveckling vilket i detta fall kan vägas in som en positiv faktor.

Fiskeavgift

Länsstyrelsen i Västra Götaland har på uppdrag av domstolen lämnat in en sakkunnigutredning av ersättningsnivå för möjlig skada på det allmänna fiskeintresset.

Länsstyrelsen instämmer i förslaget.

Naturreservat

Vad gäller eventuell dispens enligt föreskrifterna för naturreservatet Mörrumsåns dalgång för anläggande av en pumpstation vill Länsstyrelsen påpeka att:

- Vid återplantering i strandzonen är det lämpligt att plantera såväl al som ask.
- Vid eventuell tillförsel av död ved till naturreservatet utifrån ska det preciseras att det ska vara död ved av ädellövträdsarter som naturligt finns inom naturreservatet.
- Om lind eller ask behöver beskäras ska det ske i dialog med reservatsförvaltaren.

Karlshamns kommun tillstyrker ansökan och anför bl.a. följande. Sökt verksamhet bedöms inte medföra att miljö kvalitetsnormerna för ytvatten och grundvatten eller något av de beskrivna miljömålen inte kan uppnås. En allmän vattentäkt ska förses med vattenskyddsområde med tillhörande föreskrifter, vilka bedöms stärka skyddet av naturtyper och arter i Mörrumsån som har ett bevarandevärde. För att säkerställa en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning i Karlshamns kommun är det nödvändigt att etablera en reservvattentäkt. Denna ska kunna ersätta huvudvattentäkten vid tillfälliga störningar och vid kriser.

Mörrumsån och den aktuella platsen för pumpstationen har genom en omfattande lokalisering utredning visat sig vara den mest lämpliga platsen för att etablera reservvattentäkten. Kommunen delar KEVAB:s bedömning av de konsekvenserna. Genom de villkor och skyddsåtgärder som föreslås kommer eventuella negativa konsekvenser att minimeras. Kommunen har med ledning av ovanstående inget att erinra.

Älvräddarnas Samorganisation yrkar att mark- och miljödomstolen avslår alternativt avvisar ansökan.

De har i flera skrivelser anfört bl.a följande.

ÄlvS ansluter till länsstyrelsens och Kammarkollegiets samt Havs och Vattenmyndighetens inställningar angående att det är nödvändigt att det i ett ev. tillstånd för ansökt verksamhet fastställas en miniminivå på flödet i Mörrumsån under vilken bortledning av vatten inte får ske. ÄlvS anser även att provningsunderlaget behöver kompletteras för att möjliggöra provning av yrkat tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB.

Underlag för Natura 2000-prövning

ÄlvS erinrar om att bevisbördan enligt 2 kap. 1 § miljöbalken vilar på sökanden och för det fall provningsunderlaget är bristande så ska detta även falla tillbaka på sökande (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 7 mars 2014 i mål nr. M 9888-12).

Sökanden bedömer att ansökt verksamhet och åtgärder är tillståndspliktiga enligt 7 kap. 28 a § MB *då verksamheten och åtgärderna på ett betydande sätt riskerar att påverka livsmiljöer som är skyddade enligt Natura 2000-bestämmelserna*. Miljökonsekvensbeskrivningen ska då ha innehåll enligt 6 kap. 36 § MB innefattande de uppgifter som behövs för provning enligt 7 kap. 28 b och 29 §§ MB. Vid en sådan provning ska tillståndsmyndigheten göra en samlad bedömning som är fullständig, exakt och slutlig och utredningar i miljökonsekvensbeskrivningen måste därför också möjliggöra en sådan bedömning. Ett Natura 2000-tillstånd förutsätter att tillståndsmyndigheten kan väga in verksamhetens alla aspekter och samlat pröva återverkningarna på det skyddade området (se NJA 2013 s. 613, p. 13). EU-domstolen har i flera avgöranden uttalat att projekt som kan påverka ett Natura 2000-område på ett betydande sätt endast får godkännas under förutsättning att projektet inte skadar området. Myndigheten ska grunda sitt beslut på bästa möjliga vetenskapliga information och det begärda tillståndet får inte beviljas om det råder osäkerhet om planen eller projektets inverkan (se bl.a. dom den 7 september 2004 i mål C-127/02

p. 34, 59 och 61, dom den 26 oktober 2006 i mål C-239/04 p. 19 och 24 och dom den 20 september 2007 i mål C-304/05 p. 58 och 59).

ÄlvS anser inte att sökanden i prövningsunderlaget fullständigt och korrekt utrett och redogjort för hur den ansökta verksamheten tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter kan påverka skyddade livsmiljöer och arter i området vid- och nedströms verksamheten.

Av ab 1, Bilaga 3 (sid. 5) framgår att sökanden vid genomgång av beviljade tillstånd enligt 11 kap MB i Mörrumsåns avrinningsområde identifierat tre tillståndsgivna vattenuttag som av sökanden identifierats som relevanta för sökt verksamhet. Det är enligt ÄlvS inte möjligt att genom det sökanden redogör för avgöra huruvida ytterligare pågående eller planerade verksamheter i praktiken kan medföra att kumulativa effekter uppstår tillsammans med ansökt verksamhet.

Vidare framgår av MKB att denna avgränsats- och syftar att beskriva den sökta verksamhetens inverkan. Detta framgår såväl av 1.2 Uppdraget, 2.1 Avgränsning samt 7 Konsekvensbedömning.

Enligt ÄlvS innefattar prövningsunderlaget inte bedömningar av kumulativ påverkan som ansökt verksamhet tillsammans med redan pågående och planerade verksamheter kan medföra. Vad ÄlvS kan finna är det i ab 15 (Bilaga 3) som sökanden först berör kumulativa effekter och då enbart anför att:

Kumulativa effekter kan uppstå till följd av ytterligare vattenuttag, som kombinerat leder till icke önskvärda vattennivåer. Nu tillståndsgivna vattenuttag har redovisats i ansökan. Det kan konstateras att alla ytvattenuttag är antingen anmälnings- eller tillståndspliktiga enligt Miljöbalken. Det finns således möjlighet för myndigheter att reglera vattenuttag ur Mörrumsån så att negativa kumulativa effekter inte uppstår.

ÄlvS vill tillägga att det sätt på vilket myndigheter närmast behöver bedöma och reglera vattenuttag ur Mörrumsån så att negativa kumulativa effekter inte uppstår, är i det aktuella målet, i vilket sökanden har ansvar för det prövningsunderlag som ska

ligga till grund för tillståndsmyndighetens beslut, vilket enligt vad som anförts ovan ska grundas på bästa möjliga vetenskapliga information och att tillståndet inte får beviljas om det råder osäkerhet om projektets inverkan.

ÄlvS anser att prövningsunderlaget behöver kompletteras avseende utredning av hur ansökt verksamhet tillsammans med pågående och planerade verksamheter kan påverka skyddade livsmiljöer nedströms verksamheten samt de utpekade arter som Natura 2000-området avser skydda.

Fastställd miniminivå vattenuttag

Sökanden anför i AB 15 som bemötande av myndigheternas inställning i denna fråga att:

Myndigheterna anger dock ingen uppfattning om hur vattenförsörjningen ska upprätthållas i kommunen för det fallet att reservvattentäkten inte får nyttjas.

ÄlvS vill påtala att precis som sökanden själv därefter konstaterar så åligger det kommunen att ansvara för vattenförsörjning. Sökanden kan vidare inte lägga på remissmyndigheter eller motparter i målet att utreda hur kommunen ska fullgöra denna skyldighet.

ÄlvS anser att det av prövningsunderlaget framgår att om ansökt verksamhet kom att etableras utan en fastställd miniminivå för uttaget av vatten, så skulle verksamheten under vissa förhållanden komma i konflikt med bl.a. utpekade värden av riksintresse. Vidare framgår tydligt att sökanden anser att den sökta verksamheten i sådan situation skulle ges företräde framför utpekade riksintressen, skyddade arter och livsmiljöer. ÄlvS finner det av denna anledning uppenbart nödvändigt att i tillstånd fastställa en miniminivå för vattenflöde i Mörrumsån under vilken bortledning av vatten inte får ske.

ÄlvS vill avseende detta framhålla att även sökanden på sid. 22 i MKB bedömer att *det behövs möjligheter till fler sötvattenuttag i Blekinge för att skapa en robust vattenförsörjning i ett regionalt perspektiv. Det torde i ett långsiktigt perspektiv vara mer hållbart att vid torka kunna nyttja sötvatten från flera avrinningsområden och*

vattenresurser. Sökande anser inte heller att möjligheten att nyttja Mörrumsån som reservvattentäkt utesluter regional samverkan.

Sökanden förefaller således dela uppfattningen att det i ett långsiktigt perspektiv, utöver en reservvattentäkt vore lämpligt att ha flera tillgängliga vattenresurser vid perioder med torka. Med hänvisning till kommunens ansvar avseende vattenförsörjningen anser ÄlvS att det är upp till kommunen att utforma alternativ som säkerställer vattenförsörjningen för sådan situation att huvudvattentäkten inte kan nyttjas samtidigt som en reservvattentäkt i Mörrumsån tillfälligt inte får nyttjas till följd av för lågt vattenflöde. Sökanden tar i ansökan upp möjliga alternativ vilka bedömts inte ha tillräcklig kapacitet för att utgöra huvudalternativ som reservvattentäkt men som i kombination — samt ev. tillsammans med regional samverkan — troligtvis har tillräcklig kapacitet för en sådana situationer vilka sannolikt inte varar under längre perioder. Det är enligt ÄlvS vidare osannolikt att sådana situationer skulle uppkomma hastigt och oväntat utan att det finns möjlighet att höja beredskapen för alternativa resurser samt vidta åtgärder i form av rekommendationer och begränsningar avseende förbrukning.

Sakkunnigutredningen om fiskeavgift

Sakkunnig har beräknat fiskeavgift utifrån att flöden på 2,6 m³ /s eller lägre uppstår under ca 2 år under den femtioårsperiod för vilken fiskeavgift beräknats. Sakkunnig förefaller inte tagit i beaktning förväntade följder av ett förändrat klimat. I framtiden beräknas förekomsten av låga vattenflöden bli vanligare i södra Sverige och antal dagar med låga flöden fler.

ÄlvS ifrågasätter vidare varför sakkunnigutredningen baserar beräkning av fiskeavgift enbart på antal förekommande öring och lax i ålder 1+.

Sakkunnig uppger att faktor vid ersättning av vild fisk med odlad är *minst* 2:1.

Mörrumsån är enligt ÄlvS ett vattendrag med höga, utpekade natur- och friluftsvärden och vattendragets bestånd av vild lax- och havsöring är av stort värde för sportfisket, lokalsamhälle och näringsliv. Mot bakgrund av det stora värdet av

Mörrumsåns bestånd av vild lax- och havsöring kan ÄlvS svårigen se varför sakkunnig använt minsta faktor vid beräkning av fiskeavgiften.

Sportfisket i Mörrumsån genererar i dagsläget cirka 30-50 miljoner kronor per år och ser man till det totala samhällsekonomiska värdet innebär fisket närmare 100 miljoner kronor i årlig omsättning för det lokala näringslivet.²

Arealen produktionsområden i Mörrumsån uppgår totalt till cirka 60 hektar. Enligt sakkunnigutlåtandet uppgår den samlade arealen av laxfiskbiotoper av god till mycket god kvalitet mellan Mariebergs kraftverk och mynningen till ca 22,5 ha och sammanlagd yta i de kvillar som bedömts kunna påverkas av den ansökta verksamheten till 0,905 ha, d.v.s. 1,5 % av 60 ha. Mot bakgrund av detta förefaller utfallet i en beräknad fiskeavgift med en engångssumma på 112 000 kr som väl lågt enligt ÄlvS.

I slutligt yttrande anføres bl.a. följande.

ÄlvS vidhåller det som anförts i tidigare yttranden. Det sökanden har framfört respektive tillfört prövningsunderlaget genom ab 52 föranleder ingen förändring från ÄlvS sida ifråga om de synpunkter som framförts gällande ansökan och prövningsunderlaget.

I bemötande av länsstyrelsen uppger sökanden att bolaget inte delar länsstyrelsens uppfattning om påverkan på Natura 2000 och därmed huruvida prövning enligt 7 kap. 29 § miljöbalken ska ske.

Som ÄlvS påtalat i tidigare yttrande har dock sökanden tidigare i målet gett uttryck för en annan inställning i denna fråga och har även framställt yrkande om att ett så kallat Natura 2000-tillstånd ska meddelas för den ansökta verksamheten.

ÄlvS har i tidigare yttrande också påtalat att prövningsunderlag och MKB då ska vara upprättad även för sådan prövning samt att MKB då måste ha enligt lag specifikt innehåll för detta. Bolaget ställer sig i sitt bemötande *frågande till på vilket*

sätt Älvrådet menar att ansökan ska kompletteras. ÄlvS anser att sökanden bör vara väl införstådd med de krav som ställs på myndigheters prövning av Natura 2000-tillstånd liksom på prövningsunderlaget för sådan prövning.

ÄlvS har som motpart vid granskning av prövningsunderlaget funnit att detta inte redogör för *hur den ansökta verksamheten tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter kan påverka skyddade livsmiljöer och arter* i området vid- och nedströms verksamheten. Som sökande i ett ansökningsmål är det bolaget som är ansvarig för att tillhandahålla prövningsunderlaget. Det åvilar således inte ÄlvS att komplettera underlaget med de uppgifter som krävs för prövningen av den ansökta verksamheten. Sökanden uppger att ”Bolaget har redogjort för de vattenuttag som är relevanta för prövningen. Några ytterligare tillståndsgivna verksamheter har inte kunnat identifieras. Därtill har dessa verksamheter legat till grund för bedömningen av kumulativa effekter av ansökt verksamhet.”

Sökanden hänvisar inte till var i prövningsunderlaget sådan bedömning återfinns. Emellertid uppger detta bemötande från sökanden inte heller *att* någon sådan bedömning – eller underlag för en sådan bedömning – faktiskt finns presenterad i prövningsunderlaget. Snarast antyds enbart att bolaget gjort någon form av bedömning för egen del. Om nu bolaget har gjort bedömningar av kumulativa effekter av ansökt verksamhet bör sökanden presentera dessa i målet, jämte det underlag bedömningarna baseras på. Allt det sökanden hittills presenterat gällande andra pågående eller planerade verksamheter som tillsammans med den ansökta verksamheten kan påverka det utpekade området, samt om kumulativa effekter, är några få rader som också finns återgivna i ÄlvS första yttrande.

ÄlvS vidhåller därför att bolaget inte har presenterat sådant underlag som krävs. Den enda bedömning gällande kumulativa effekter som ÄlvS återfunnit i prövningsunderlaget anger att:

Kumulativa effekter kan uppstå till följd av ytterligare vattenuttag, som kombinerat leder till icke önskvärda vattennivåer.

Detta är en minst sagt generell och närmast självklar bedömning som bolaget därefter anger att det är upp till myndigheterna att hantera genom att ”reglera vattenuttag ur Mörrumsån så att negativa kumulativa effekter inte uppstår”. ÄlvS anser inte att prövningsmyndigheten bör kunna lägga detta till grund för en samlad bedömning som är fullständig, exakt och slutlig.

Sportfiskarna anför bl.a. följande. I första hand anser Sportfiskarna att sökanden återigen ska se över möjliga alternativ för val av plats för bortledande av ytvatten. Att äventyra Mörrumsåns höga natur- och fiskevärden är ett stort risktagande. I andra hand, och om Mark- och miljödomstolen ger tillstånd till den ansökta verksamheten, yrkar Sportfiskarna att kompensationsåtgärd eller fiskeavgift utdöms.

Sportfiskarna delar flera av myndigheternas synpunkter om att tillståndet måste ha villkor som fastställer ett flöde som gräns för när man inte längre får ta ut vatten från Mörrumsån.

SÖKANDENS BEMÖTANDE

Flera synpunkter har inkommit på bolagets val av plats, den bedömda miljöpåverkan och krav på att verksamheten ska upphöra vid viss vattenföring. Bolaget har följande inställning till dessa generella synpunkter.

Lokalisering

I ansökningshandlingarna har bolaget redovisat den omfattande lokaliseringstudering som ligger till grund för val av plats, både regionalt och lokalt. Att notera är att det i länsstyrelsens publikation 2019:4 "Vad behövs för en trygg vattenförsörjning? — Regional vattenförsörjningsplan för Blekinge län", framgår de ytvattenresurser som är prioriterade för dricksvattenförsörjningen. Av denna framgår (s.47) att "det enda större vattendrag i Blekinge som inte utpekats som prioriterad dricksvattenre-

surs är Bräkneån som har mycket höga naturvärden". Länsstyrelsen har således pekat ut Mörrumsån som en prioriterad dricksvattenresurs, något som inte rimmar med länsstyrelsens övergripande inställning i prövningen.

Miljöpåverkan

Värdering av miljöpåverkan från vattenuttaget har fokuserats på förhållanden vid perioder med extrem lågvattenföring i Mörrumsån. Påverkan behöver självklart bedömas utifrån dessa, om än extrema, förekommande förhållanden. En rättvis bedömning av påverkan håller dock isär marginaleffekten med generella förhållanden. Många av de synpunkter som anges stämmer generellt, exempelvis ogynnsamma förhållanden för vattenlevande djur vid låg vattenföring, men betraktat som marginaleffekt vid en jämförelse mellan naturligt förekommande förhållanden och förhållandena vid en naturlig lågflödessituation med det ansökta vattenuttaget, påverkas dessa händelser minimalt.

Mått på vattenföring ska utgå utifrån etablerade definitioner, tex Medellågvattenföring (MLQ) eller percentiler såsom Q95. I likhet med SMHIs remissvar, angående Regional vattenförsörjningsplan för Blekinge län, anser bolaget att "basflöde" är ett olyckligt begrepp.

I avsnitt 7.2.4 i MKB konstateras att MLQ (oavsett om det är det reglerade eller naturliga MLQ som avses) är ett mycket högt flöde i förhållande till det föreslagna vattenuttaget. Först vid extrem lågvattenföring (LLQ) börjar flödet att närma sig en punkt där det kan finnas osäkerhet kring den ekologiska betydelsen av vattenuttaget. I en kanadensisk studie av ett antal vattendrag där man experimentellt manipulerat lågflöden sommartid, observerades en minskning i produktivitet först när >75 % av sommarlågkvattenföringen avleddes (vilket vanligen lämnade mindre än 10 % av MQ). Slutsatsen av studien är att riktvärden enligt Tennant kan vara missvisande och att det inte är säkert att det enbart är flödets storlek som utgör en begränsande faktor.

Av Bilaga 3 till ansökan (PM Hydrologi Mörrumsån) framgår att de tillfällen då 7 m³/s inte kan tappas från Åsnen är få. Det är då fråga om extremsituationer och det är inte sannolikt att dessa alltid sammanfaller med driftstörningar i vattenförsörjningen.

Bolaget har utifrån dessa förutsättningar redogjort för den bedömda miljöpåverkan i miljökonsekvensbeskrivningen (se särskilt avsnitt 7.2.4-5), i vilken det framgår vilka konsekvenser bortledning av vatten vid extremt låga flöden kan medföra. Bolaget bedömer att:

- Musselpopulationen inte bedöms att påverkas negativt av vattenuttaget, eftersom det inte är fråga om några snabba förändringar som riskerar att stranda musslor.
- En vattenbortledning om 160 l/s i genomsnitt bedöms inte kunna riskera några generella habitatförluster av betydelse för lax- och öringspopulationen i Mörrumsån.
- Hårklomossan är beroende av ett varierande vattenstånd och bedöms inte riskera att påverkas negativt av en marginell förändring i lägsta vattenstånd.
- På marginalen skulle teoretiskt en bortledning av vatten vid extrem vattenföring leda till att en sidofåra i ett kvillområde torrläggs. Dessa förändringar är dock tillfälliga och reversibla.

Sammantaget bedöms därför den ansökta vattenbortledningen ha en liten negativ konsekvens på vattenmiljön.

"Stoppregel"

På grund av de angivna skälen menar bolaget att verksamheten inte behöver förenas med någon form av stoppregel, där vattenbortledningen ska upphöra vid ett viss lägsta flöde i Mörrumsån. Samtidigt måste den väldigt marginella påverkan som trots allt kan uppstå, ställas mot ett samhällsviktigt intresse i form av en kommunal dricksvattenförsörjning.

Havs- och vattenmyndigheten (aktbil 22)

Myndigheten delar bolagets uppfattning om att den ansökta verksamheten fyller ett mycket viktigt samhällsintresse. Det går dock inte att tolka myndighetens uppfattning på annat sätt än att detta intresse ändå måste vika vid en situation då reservvattenförsörjningen måste tas i bruk och det föreligger extremt låga flöden i Mörrumsån.

Karlshamns kommun (aktbil 23)

Bolaget noterar att Karlshamns kommun delar bolagets bedömning av konsekvenserna av den ansökta verksamheten och att kommunen inte har något att erinra över ansökan.

Naturskyddsföreningen i Olofström (aktbil 26 och 43)

Bolaget delar inte föreningens uppfattning om att den ansökta verksamheten ska jämföras med avledning av vatten för kraftproduktion. I 4 kap. 6 § miljöbalken har lagstiftaren särskilt angett inom vilka områden som vattenkraftverk, vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål som inte får utföras inom. Detta är dock en förbudsregel och i förevarande fall har bolaget ändå att förhålla sig till 4 kap. 1 § miljöbalken, som anger att ett exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön endast får komma till stånd om det kan anses ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturmiljövärden. Detta innebär således att en prövning ändock ska göras mot de intressen som värnas.

Bolaget har utfört en omfattande lokaliseringsutredning och kommit fram till att Mörrumsån är det enda realistiska alternativ som kvarstår som reservvattentäkt. Några planer på att avveckla Långasjön som kommunens huvudvattentäkt finns inte. Tvärtom så pågår för närvarande en domstolsprövning av bolagets ansökan om bland annat ändrade vattenhushållningsbestämmelser vid Mien för att säkerställa en hållbar dricksvattenförsörjning vid huvudvattentäkten. Förevarande ansökning ska prövas som en reservvattentäkt och det föreligger därmed inga lagliga möjligheter att använda denna som en huvudvattentäkt utan att hela verksamheten prövas om på nytt i domstol.

Älvräddarna (aktbil 28 och 44)

Älvräddarna menar att bolaget inte fullständigt och korrekt utrett och redogjort för hur den ansökta verksamheten tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter kan påverka skyddade livsmiljöer och arter i området vid och nedströms verksamheten.

Bolaget har redogjort för de vattenuttag som är relevanta för prövningen. Några ytterligare tillståndsgivna verksamheter har inte kunnat identifieras. Därtill har dessa verksamheter legat till grund för bedömningen av kumulativa effekter av ansökt verksamhet. Bolaget ställer sig därmed frågande till på vilket sätt Älvräddarna menar att ansökan ska kompletteras.

Som angetts menar bolaget att den omfattande lokaliseringsutredning som utförts, ligger till grund för val av plats för verksamheten. Bolaget har även redogjort för de motstående intressen som föreligger och beskrivit vilka konsekvenser den ansökta verksamheten kan komma att få. Häri ligger, på sätt som angetts ovan, att sökanden bedömer att verksamheten kommer att få en marginell påverkan på vattenmiljön. Bolaget menar att lokaliseringsutredningen kan läggas till grund för uppfattningen att platsen är lämplig med hänsyn till att ändamålet uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Sportfiskarna (aktbil 30 och 46)

Icke-försämringskravet, miljö kvalitetsnormer

I avsnitt 7.2.3 i MKB samt i bilaga 2.8 till MKB har bolaget redogjort för den ansökta verksamhetens förhållande till MKN och därmed redogjort för de delar som Sportfiskarna efterfrågar.

Länsstyrelsen Västra Götaland (aktbil 32)

Mark- och miljödomstolen har förordnat Fiskeutredningsgruppen vid länsstyrelsen som sakkunnig att beräkna skälig fiskeavgift enligt 6 kap. lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Bolaget har i tidigare yttrande bestridit att avgift ska utgå, eftersom bolaget inte anser att den ansökta verksamheten medför sådan skada på fisken att ersättning ska utgå.

Fiskeutredningsgruppen har kommit fram till att en skälig fiskeavgift bör utgå som ett engångsbelopp om 112 000 kr, som i första hand bör användas till fiskevårdande åtgärder i Mörrumsån. Bolaget har inget att invända mot utredningens uppfattning om antal laxfiskungar och priserna på dessa, som ligger till grund för bedömningen. Bolaget vill dock särskilt framhålla att avgiften utgår ifrån antagandet att extrema lågvattenflöden inträffar fyra gånger under hundra år och att reservvattenförsörjningen samtidigt är nödvändig vid dessa tillfällen.

Bolagets utgångspunkt är att i första hand säkerställa en fungerande primär dricksvattenförsörjning, vilket sker genom en pågående prövning av förändrade vattenhushållningsbestämmelser i Mien (mål M 2627-19). Risken för störningar i dricksvattenförsörjningen vid låg vattenföring och torka kommer därmed att minska, vilket samtidigt minskar sannolikheten för att den ansökta reservvattenförsörjningen måste tas i anspråk. Sannolikheten för att tidpunkten då reservvattenförsörjningen måste tas i anspråk under fyra år (i genomsnitt) under hundra år vid alla tillfällen skulle sammanfalla med extrema lågvattenflöden, måste betraktas som mycket låg. Det får närmast betraktas som ett värsta-värsta scenario. Trots detta är det dessa faktorer som ligger till grund för beräkningen av fiskeavgiften, vilket måste ifrågasättas.

I brist på annan utredning *vitsordar* bolaget fiskeavgiften. Bolaget vill dock framhålla att den, i sammanhanget, låga avgiften bör ses som ett mått på att de skador som kan uppkomma av verksamheten är marginella och reversibla. Det bör vidare

ses som ett skäl till att det inte föreligger något behov av en stoppregel trots Mörrumsåns höga skyddsvärde.

Länsstyrelsen Blekinge (aktbil 47)

Rådighet till vatten

Länsstyrelsen anger att Svenskt Vattens VA-statistik (VASS) visar att 58 % av kommunens vatten går till industrin men att det i ansökningshandlingarna anges mellan 20 till 34 %. Skälet till att uppgifterna skiljer sig åt är att det som rapporteras in till VASS som vatten för industriellt bruk, inte bara omfattar industrier utan även restauranger, hotell, affärer och privata fastighetsägare för flerfamiljshus. En av de större industriella förbrukarna av det kommunala vattnet är Karlshamnns kraft, som är ett riksintresse för energiproduktion, vilket påverkar andelen vatten för industriellt ändamål. Uppgiften i VASS är därför missvisande för detta ändamål.

Vidare verkar länsstyrelsen missförstå bestämmelserna i 2 kap. i restvattenlagen. Bolaget grundar rådigheten på 2 kap. 4 § (vattentäkt för allmän vattenförsörjning), 2 kap. 1 § (i egenskap av ägare till fastigheten 1:24 och del av 1:21) samt 2 kap. 2 § (tvångsvis upplåtelse).

Sedimentation, syrehalt och vandringshinder

Sedimentation förutsätter att vattendraget transporterar sediment som suspenderat material, saltation eller bottentransport. Vid låga flöden och låga vattenhastigheter är mängden transporterat material mycket liten och därmed även den totala sedimentationen liten.

Det är välkänt att halten löst syre i vatten avtar med ökad vattentemperatur samt att lågflödesperioder i Mörrumsån inträffar under de varma årstiderna. Det ansökta vattenuttaget reducerar inte omblandningsförhållandena i sådan mån att det påverkar den övergripande syrehalten i vattnet, vilket i allt väsentligt styrs av vattentemperatur via meteorologiska förhållanden.

Marginaleffekten i vattennivå eller medelvattenhastighet på grund av ansökt vattenuttag förändrar inte den övergripande strömmingsbilden och därmed inte heller hur bottenstrukturer verkar som vandringshinder. Bolaget vidhåller därför att konnektivitet är en kvalitetsfaktor som inte är aktuell i denna prövning.

Spridning av föroreningar i vatten påverkas av många faktorer, där både utsläppets karaktär (till exempel löslighet, mängd, koncentration) och recipienten samspelar. Om total omblandning förutsätts kan förändringen i utspädningen av en vattenlöslig förorening antas med flödesförändringen, det vill säga vattenuttagets storlek relativt totalvattenföringen. Ovanstående resonemang ger vid MLQ ca 3 % ökad koncentration.

Sammantaget delar bolaget inte länsstyrelsens uppfattning att sedimentation vid lågflöden, syresättningen av vattnet eller sårbarheten för föroreningar på något betydande sätt förändras till följd av ett vattenuttag av ansökt omfattning.

Klimatförändringar

Bolaget delar i stort beskrivningen av hur hydrologin i regionen kan utvecklas i ett förändrat klimat. Den övergripande problembilden för Mörrumsån som länsstyrelsen beskriver, påverkas dock inte av ett reservvattenuttag då marginaleffekten är liten. Det finns goda förutsättningar att med ett avrinningsområdesperspektiv och klokt nyttjande av magasinvolymerna tillgodose både behov för vattenmiljön och för samhället.

Natura 2000

Bolaget delar inte länsstyrelsens uppfattning om påverkan på Natura 2000 och därmed huruvida prövning enligt 7 kap. 29 § miljöbalken ska ske.

Bolaget har, till skillnad från länsstyrelsen, utfört utredningar och genomfört en konsekvensanalys som visar att påverkan på de livsmiljöer i området som avses att skyddas inte skadas samt inte medför att den art som avses att skyddas utsätts för en

störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten. Tillstånd kan därför medges och någon prövning enligt 7 kap. 29 § miljöbalken är inte nödvändig. Oaktat detta är det förvånande att länsstyrelsen anser att vattenförsörjning för kommunala ändamål inte är ett väsentligt allmänintresse.

Tidsbegränsning av tillstånd

Bolaget bestrider att tidsbegränsning av tillståndet ska ske. Bortledning av ytvatten för kommunal vattenförsörjning tidsbegränsas inte. Skulle omgivningen över sikt förändras på det sätt som länsstyrelsen beskriver, har länsstyrelsen dessutom möjlighet att ansöka om omprövning av verksamheten enligt 24 kap. 11 § miljöbalken.

FORTSATT SKRIFTVÄXLING

Naturskyddsföreningen i Olofström anför i tillägg till tidigare yttrande följande.

Det finns säkert skillnad i lagstiftningen gällande ansökan om avledning av vatten för kraftproduktion respektive avledning av vatten för vattentäkt men ur naturens synvinkel så är detta enbart juridiska teknikaliteter, effekterna för miljön blir ju desamma eftersom man avleder vatten för helt andra ändamål än för åns bästa. Vatten som strömmar i en å är inte enbart något som "rinner förbi till ingen nytta", det är i allra högsta grad ett livsrum för en mängd olika arter. Avleder man vatten så minskar den produktiva bottenarean.

Vad sedan gäller KEVABs resonemang angående Mien gentemot Mörrumsån så förstår NIO att även om tillstånd för reservvattentäkt beviljas så måste nytt tillstånd sökas och beviljas ifall bolaget i framtiden behöver mer vatten från Mörrumsån.

Men eftersom man då lagt ett x antal miljoner kronor på reservvattentäkten så kommer detta ju att användas som ett starkt argument för ett ökat uttag av vatten.

Vad gör KEVAB i framtiden ifall klimatet ändras så att Mien och Mienån får så litet flöde vissa tider att det inte räcker till för kommunens försörjning, speciellt om politikernas önskedröm om mer industrier och 18 000 nya invånare blir verklighet, vilket naturligtvis kommer att öka vattenkonsumtionen? NIO hävdar fortfarande att

det enda långsiktigt hållbara är att bolaget och Karlshamns kommun satsar på en avsaltningsanläggning med Östersjöns vatten som råvara, exempel på detta har vi pekat på i våra föregående skrivelser i detta ärende.

Älvräddarnas samorganisation anför bl. a. följande.

ÄlvS vidhåller det som anförts i tidigare yttranden. Det sökanden har framfört respektive tillfört prövningsunderlaget genom AB 52 föranleder ingen förändring från ÄlvS sida ifråga om de synpunkter som framförts gällande ansökan och prövningsunderlaget.

I bemötande av länsstyrelsen uppger sökanden att bolaget inte delar länsstyrelsens uppfattning om påverkan på Natura 2000 och därmed huruvida prövning enligt 7 kap. 29 § miljöbalken ska ske. Som ÄlvS påtalat i tidigare yttrande har dock sökanden tidigare i målet gett uttryck för en annan inställning i denna fråga och har även framställt yrkande om att ett så kallat Natura 2000-tillstånd ska meddelas för den ansökta verksamheten.

ÄlvS har i tidigare yttrande också påtalat att prövningsunderlag och MKB då ska vara upprättad även för sådan prövning samt att MKB då måste ha enligt lag specifikt innehåll för detta.

Bolaget ställer sig i sitt bemötande frågande till på vilket sätt Älvräddarna menar att ansökan ska kompletteras. ÄlvS anser att sökanden bör vara väl införstådd med de krav som ställs på myndigheters prövning av Natura 2000-tillstånd liksom på prövningsunderlaget för sådan prövning.

ÄlvS har som motpart vid granskning av prövningsunderlaget funnit att detta inte redogör för hur den ansökta verksamheten tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter kan påverka skyddade livsmiljöer och arter i området vid och nedströms verksamheten. Som sökande i ett ansökningsmål är det bolaget som är ansvarig för att tillhandahålla prövningsunderlaget. Det åvilar således inte ÄlvS

att komplettera underlaget med de uppgifter som krävs för prövningen av den ansökta verksamheten.

Sökanden uppger att "Bolaget har redogjort för de vattenuttag som är relevanta för prövningen. Några ytterligare tillståndsgivna verksamheter har inte kunnat identifieras. Därtill har dessa verksamheter legat till grund för bedömningen av kumulativa effekter av ansökt verksamhet."

Sökanden hänvisar inte till var i prövningsunderlaget sådan bedömning återfinns. Emellertid uppger detta bemötande från sökanden inte heller att någon sådan bedömning — eller underlag för en sådan bedömning—faktiskt finns presenterad i prövningsunderlaget. Snarast antyds enbart att bolaget gjort någon form av bedömning för egen del.

Om nu bolaget har gjort bedömningar av kumulativa effekter av ansökt verksamhet bör sökanden presentera dessa i målet, jämte det underlag bedömningarna baseras på. Allt det sökanden hittills presenterat gällande andra pågående eller planerade verksamheter som tillsammans med den ansökta verksamheten kan påverka det utpekade området, samt om kumulativa effekter, är några få rader som också finns återgivna i ÄlvS första yttrande.

ÄlvS vidhåller därför att bolaget inte har presenterat sådant underlag som krävs. Den enda bedömning gällande kumulativa effekter som ÄlvS återfunnit i prövningsunderlaget anger att:

Kumulativa effekter kan uppstå till följd av ytterligare vattenuttag, som kombinerat leder till icke önskvärda vattennivåer.

Detta är en minst sagt generell och närmast självklar bedömning som bolaget därefter anger att det är upp till myndigheterna att hantera genom att "reglera vattenuttag ur Mörrumsån så att negativa kumulativa effekter inte uppstår".

ÄlvS anser inte att prövningsmyndigheten bör kunna lägga detta till grund för en samlad bedömning som är fullständig, exakt och slutlig.

Enligt Älvräddarna brister prövningsunderlaget således avseende analys av hur den ansökta verksamheten tillsammans med pågående och planerade verksamheter som också påverkar det utpekade området påverkar miljön i detsamma. Inte ens vad gäller det betydande vattenuttag som pågår vid Södra cell gör sökanden bedömningar av vilken påverkan för miljön som detta vattenuttag tillsammans med sökt verksamhet får för Natura 2000-området. Älvräddarna erinrar att Mörrumsån också mynnar i Natura 2000-området Pukaviksbukten.

Eftersom det underlag vilket mark- och miljödomstolen ska lägga till grund för prövningen brister på så sätt som anförts ovan kan tillstånd inte medges utan ansökan ska avslås alternativt avvisas i enlighet med Älvräddarnas yrkande.

Att medge ansökt verksamhet enligt 7 kap. 29 § MB kräver enligt Älvräddarna att bestämmelserna i 28 b § samma kapitel inte medger meddelande av tillstånd. Verksamheten måste således först ha kunnat prövas mot sistnämnda bestämmelse, för vilket prövningsunderlag i förevarande fall saknas.

Vidare krävs också att det saknas alternativa lösningar, vilket det av ansökan framgår att det inte gör. Att sökanden ser den ansökta verksamheten som lämpligast kan inte likställas med att alternativa lösningar saknas.

ÄlvS vidhåller således att sökanden ska föreläggas att inom viss tid komplettera prövningsunderlaget vid hot om avvisning. Avser domstolen pröva ansökan i sak bestrider ÄlvS bifall och yrkar att ansökan skall avslås alternativt avvisas.

Sökanden har i bemötande anført bl.a. följande.

Bolaget vidhåller vad som tidigare har anförts.

Bolaget har yrkat att domstolen ska ge dem tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (s.k. Natura 2000-tillstånd). Med stöd av de utredningar och bedömningar som bolaget har genomfört, görs det gällande att sådan skaderisk som avses i 7 kap. 28 b § miljöbalken inte föreligger och att tillstånd därmed kan lämnas. Med detta sagt menar bolaget, i motsats till Älvräddarna, att en bedömning enligt 7 kap. 29 § miljöbalken inte behöver vidtas.

När det gäller Älvräddarnas synpunkter angående kumulativa effekter får bolaget förtydliga följande. Av bilaga 3 till ansökan "PM Hydrologi Mörrumsån", framgår hydrologiska uppgifter för Mörrumsån, påverkan på vattenbalans samt hydrauliska marginaleffekter av bolagets ansökt verksamhet. Som framgår så utgör bilagan ett underlag till MKB. Av 2.3 i PM redogörs för de tillståndsgivna vattenuttag som bolaget kunnat identifiera genom kontroll i miljöboken samt en redogörelse för de verksamheter som tillsynsmyndigheten har angett inom ramen för samrådet. Dessa uppgifter ligger till grund för de slutsatser som framgår i avsnitt 6 i PM, vilka i sin tur ligger till grund för miljöbedömningen i MKB. Bolaget vidhåller således att man redogjort för och bedömt de kumulativa effekter som den ansökta verksamheten medför, i enlighet med de krav som framgår av 18 § p 6 miljöbedömningsförordningen (2017:966).

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling och syn.

Rådighet och tvångsrätt

Enligt 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (LSV) ska verksamhetsutövaren för att få bedriva vattenverksamhet ha rådighet över vattnet där verksamheten ska bedrivas. Enligt 2 kap. 2 § LSV följer rådigheten ägande av fastighet eller genom upplåtelse. Vidare har enligt 2 kap. 4 § pkt 2. LSV den rådighet som avser att bedriva vattentäkt för allmän vattenförsörjning. Sökanden har åberopat rådighet till följd av sistnämnda lagrum.

Sökandebolaget är ett helägt dotterbolag till Karlshamns kommun. Kommunen har ingått avtal om förvärv och fastighetsreglering avseende berörd del av fastigheten A där pumpstationen ska anläggas. Beträffande vattenområdet för in-tagsledning och -anordning i Mörrumsån är detta beläget inom samfällt vattenområde för fastigheterna C, D och A. Förhandlingar om servitutsavtal pågår men har ej kunnat slutföras varför bolaget yrkar tvångsrätt enligt 28 kap. 10 § miljöbalken.

Länsstyrelsen har ifrågasatt bolagets rådighet mot bakgrund av att en betydande del av det producerade vattnet används för användning inom industrin och att det då inte är fråga om allmän vattenförsörjning.

Mark- och miljödomstolen gör bedömningen att reservvattentäkten syftar till att trygga den allmänna vattenförsörjningen i Karlshamn oaktat att en del av vattnet används för industriella behov. Domstolen anser därför att bolaget har sådan rådighet som krävs för att få ansökan prövad. Mot bakgrund av den ingångna överenskommelsen om förvärv och fastighetsreglering avseende A anser mark- och miljödomstolen att bolaget har nödvändig civilrättslig rådighet i denna del.

Vidare gör domstolen bedömningen att tvångsrätt avseende det samfällda vattenområdet i Mörrumsån ska meddelas i enlighet med bolagets yrkande.

Slutlig miljöbedömning - tillåtlighet

Miljökonsekvensbeskrivningen

Mark- och miljödomstolen bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen i målet uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken även för den prövning som ska göras mot bestämmelserna i 7 kap. 28 a § miljöbalken. Därmed kan den specifika miljöbedömningen slutföras.

Prövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken

Den sökta verksamheten påverkar Natura 2000-området Mörrumsån (SE 0410128). Enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken får tillstånd lämnas endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas och inte medför att den art eller arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna.

Av förarbetena framgår att vad som är en störning ska avgöras med utgångspunkt i syftet att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för den berörda arten. Eftersom störningen måste vara betydande för att tillstånd ska vägras, kan ett visst mått av störning tillåtas. Störningens intensitet, varaktighet och frekvens är viktiga faktorer i bedömningen av om störningen är betydande. En störning som bidrar till att artens naturliga utbredningsområde i området minskar eller kan komma att minska kan betraktas som en betydande störning (se prop. 2000/01:111 s. 69).

Av EU-domstolens praxis avseende artikel 6.3 i art- och habitatdirektivet (rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter) framgår att ett projekt får godkännas bara om den nationella myndigheten försäkrat sig om att det berörda området inte kommer att ta skada. Vid prövningen ska det finnas ett underlag som genom bästa möjliga vetenskapliga information identifierar de olika aspekterna av verksamheten. Med hjälp av underlaget ska det vara möjligt att försäkra sig om att verksamheten inte kommer att medföra skada på området. Detta innebär att det ur ett vetenskapligt perspektiv inte ska finnas några rimliga tvivel om att verksamheten inte kommer att kunna ha en skadlig inverkan på området. Om det råder osäkerhet om det berörda området kan komma att skadas ska ansökan om tillstånd avslås. (se EU-domstolens dom i mål nr C-127/02 "Waddenzee" p. 52-61).

Enligt bevarandeplanen för Natura 2000-området Mörrumsån (SE 0410128) är området tre mil långt från länsgränsen mot Småland i norr till Pukaviksbukten i söder.

Skyddade naturtyper knutna till vattenmiljön utgörs främst av 3210 – Större vattendrag och 1130 – estuarier (mynningsvik). Därutöver ingår gräsmarker, betesmarker samt ek-, bok- och ädellövskogar samt svämlövskogar av olika slag. Skyddade arter utgörs av utter, lax, bred paljettdykare, flodpärlmussla, tjockskalig målarmussla samt hårklomossa.

Enligt domstolens bedömning är det främst genom bortledning av ytvatten som verksamheten kan påverka de värden som ska skyddas. Anläggandet av pumpstation och intagsanordningar sker på en sådan plats i en lugnflytande del av ån och på sådant sätt genom förläggningen av intagsledningen att det inte kan skada utpekade livsmiljöer eller utsätta de utpekade arterna för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna.

Medelvattenföringen, MQ, vid mätstationen i Mörrum uppgår till ca 26,9 m³/s och medellågvattenföringen, MLQ, till ca 8,1 m³/s enligt den uppdaterade beräkning som presenterades vid huvudförhandlingen. Lägsta lågvattenföring, LLQ, har uppmätts under ett dygn till 2,6 m³ vilket skedde det extrema torråret 2018. Påverkan av vattenuttaget måste enligt domstolens uppfattning bedömas i två steg. Sökanden har dels yrkat att kontinuerligt få bortleda ett flöde av 1 728 m³/dygn (20 l/s) dels under en sammanhängande period av 2 år bortleda maximalt 5,05 miljoner m³/år (160 l/s) dock högst 20 304 m³/dygn (235 l/s).

Sökanden har beräknat att bortledning med 160 l/s vid en vattenföring på 3 m³/s kan medföra en hydraulisk margineffekt vattenståndssänkning med mellan 8 och 13 mm beroende på bredden i vattendraget. Vid pegel 186 i Mörrum där även SMHI's mätstation är belägen blir sänkningen ca 12 mm. Vid beräknad medellågvattenföring, MLQ, på ca 8,1 m³/s enligt den uppdaterade beräkning som presenterades vid huvudförhandlingen blir sänkningen ca 7 mm vid pegel 186. 160 l/s motsvarar 2 % av MLQ och ca 0,6 % av medelvattenföringen, MQ.

Vid maxuttaget på 235 l/s varierar vattenståndssänkningen mellan 12 och 19 mm vid ett flöde på 3 m³/s och vid MLQ ca 12 mm. Maxuttaget utgör ca 3 % av MLQ och ca 0,9 % av MQ. Ett maxuttag vid LLQ motsvarar 9 % av flödet.

Remissinstanserna har bl.a. yrkat att det ska införas ett stoppvillkor som innebär att vattenuttaget ska stoppas vid flöden i ån som understiger MLQ. Länsstyrelsen har vid huvudförhandlingen ändrat sin talan till att detta behövs för att motverka skador på stormusslor som har svårare att flytta sig från de grunda kvillarna vid låga flöden.

Den fiskesakkunnige har bedömt att skador på laxsmolt kan uppkomma vid extremt låga flöden motsvarande 2,6 m³/s eftersom en nivå-sänkning på 1-2 cm kan medföra tröskeffekter som gör att kvillarna nedströms Mariebergs kraftverk riskerar att torläggas. En skada vid så låga flöden kan således förväntas som motsvarar ca 1200 smolt om sådana extremflöden uppstår 4 gånger på 100 år och det sökta vattenuttaget pågår. Det kan inte uteslutas att arealen kvillar som påverkas negativt under sådana förhållanden är något högre mot bakgrund av utrivningen av Mariebergs kraftverk.

Mark- och miljödomstolen bedömer först att det yrkade kontinuerliga flödet om 20 l/s vilket motsvarar ca 2 promille av MLQ och 7,5 promille av LLQ inte kommer att medföra någon märkbar påverkan på vattennivåerna och därmed inte heller på de skyddade arterna eller livsmiljöerna.

Beträffande de sökta medel- och maxuttagen anser mark- och miljödomstolen att även om sannolikheten att behovet av reservvattenförsörjning uppkommer vid fyra tillfällen samtidigt som det råder extrem lågvattenföring är låg så måste även värsta scenariot beaktas. Därutöver behöver risken för klimatförändringar som medför att extrema lågflöden som inträffar oftare beaktas. Enligt HaV:s vägledning om Miljöeffekter i ytvatten av vattenuttag dras generella slutsatser att 30 % av MQ bör vara ett basflöde och att vid 10 % av MQ har negativa effekter på fisk konstaterats. För att den sökta verksamheten inte ska medföra risk för otillåtliga skador på lax och stormusslor anser mark- och miljödomstolen att reservvattenuttaget behöver regleras

på så sätt att det stoppas om flödet i Mörrumsån understiger 6 m³/s. Detta motsvarar ett flöde i Mörrumsån som kan uppkomma 1 % av tiden enligt den uppdaterade beräkningen av varaktigheten baserat på perioden 1960-2020. Det utgör 22 % av MQ. Vid ett sådant flöde kan medeluttaget medföra en nivåsänkning på 9 mm vid mätstationen i Mörrum. Detta innebär att det finns en tillräcklig marginal till de flöden då sakkunnige beräknat att skador på fisk kan uppkomma samt framtida klimatförändringar. Mot bakgrund av Mörrumsåns höga värden gör domstolen bedömningen att ett sådant villkor således krävs för att det ska vara möjligt att lämna tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken. Med en sådan villkorsreglering saknas dessutom skäl att överlämna målet till regeringen för prövning enligt 7 kap. 29 § miljöbalken.

Dispens och tillstånd enligt reservatsföreskrifter

Enligt föreskrifterna för naturreservatet Mörrumsåns dalgång är det förbjudet att uppföra byggnader eller anläggningar, gräva, schakta och att avverka träd och buskar. Det är dessutom förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd nedlägga markledning.

Mark- och miljödomstolen gör bedömningen mot reservatets storlek om 299 ha i förhållande till den mycket begränsade ytan om 15 m² som tas i anspråk för pumpstationen i anslutning till en nedlagd järnvägsvall att ingreppet är mycket marginellt. Några nämnvärda naturvärden på platsen kunde inte identifieras vid synen varför åtgärderna inte kan motverka syftet med reservatet. Länsstyrelsen har tillstyrkt ansökan i denna del. Mark- och miljödomstolen anser därför att dispens och tillstånd i enlighet med 7 kap. 26 § miljöbalken kan lämnas.

Miljö kvalitetsnormer

Verksamheten påverkar vattenförekomsten Mörrumsån Östersjön-Bjällerbäcken (SE623952-143521) som har en längd om 32 km och som sträcker sig från Fridafors vid länsgränsen mot Kronoberg och ut till mynningen i Pukaviksbukten i Östersjön. Den ekologiska statusen har av vattenmyndigheten bedömts som måttlig på grund av kvalitetsfaktorn bottenfauna där bedömningen baseras på att flodpärlmusslan är utdöd eller består av ett fåtal individer. Vidare bedöms vattenförekomsten ha

betydande påverkan genom förändrad konnektivitet och förändrat morfologiskt tillstånd. Miljö kvalitetsnormen är satt till God ekologisk status. Vattenuttaget påverkar endast kvalitetsfaktorn hydrologisk regim vilken i sig är helt styrd genom sjön Åsens reglering. Mot denna bakgrund blir påverkan enligt mark- och miljödomstolens bedömning ytterst marginell med hänsyn till att det endast sker en påverkan på den nedre tredjedelen av vattenförekomsten samt att det är fråga om ett reservvattenuttag med ett stoppvillkor. Härigenom bedömer domstolen att det inte uppstår någon försämring på kvalitetsfaktornivå och att den sökta verksamheten inte äventyrar uppnåendet av miljö kvalitetsnormen.

Lokalisering och alternativa utformningar

Mark- och miljödomstolen bedömer att sökanden har visat att den sökta verksamheten, reservvattenförsörjningen, inte går att lösa genom utnyttjande av andra vattenresurser eller på annan plats till en skäligen kostnad. Verksamheten riskerar inte heller att medföra påtaglig skada på riksintressen och strider inte mot plan. Den sökta lokaliseringen är därför lämplig och uppfyller kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Sammanfattande tillåtlighetsbedömning

Sammantaget gör mark- och miljödomstolen bedömningen att den sökta verksamheten är lämpligt lokaliserad och att det går att föreskriva sådana begränsningar och försiktighetsmått att den inte riskerar att medföra väsentliga olägenheter för människors hälsa eller miljön enligt 2 kap. 9 § miljöbalken. Den strider inte heller mot några miljö kvalitetsnormer eller några andra bestämmelser i miljöbalken. Verksamheten är därför tillåtlig och tillstånd ska således lämnas.

Tillståndsmeningens formulering

Bolaget har yrkat att tillstånd till uttag av vatten för reservvattenförsörjning ska få ske under som längst en sammanhängande period om två år. Bolaget har vid huvudförhandlingen uppgett att detta ska tolkas så att det efter två års uttag och ett kortare eller längre uppehåll så ska bolaget vara oförhindrat att på nytt påbörja en tvåårsperiod. Mark- och miljödomstolen anser att formuleringen är oklar och att bolagets tolkning innebär att uttaget skulle kunna pågå under i princip obegränsad tid. Detta

är inte rimligt inom ramen för en prövning av en reservvattenförsörjning mot bakgrund av åns höga naturvärden. Tillståndet bör därför begränsas till en tid om som mest sammanlagt 24 månader under en rullande femårsperiod. Skulle sådana exceptionella förhållanden uppstå att ordinarie vattenförsörjning inte kan återställas inom rimlig tid får bolaget hänvisas till att ansöka om ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 b § miljöbalken.

Tidsbegränsning

Flera remissinstanser har yrkat att tillståndet ska tidsbegränsas med hänsyn till bl.a. klimatförändringar. Mot bakgrund av de icke obetydliga investeringar som krävs för att möjliggöra reservvattenuttaget för allmän vattenförsörjning och att det stoppvillkor och begränsningar i övrigt som domstolen föreskrivit innebär marginaler med hänsyn till bl.a. klimatförändringar anser domstolen att en tidsbegränsning av tillståndet inte är rimlig. Tidsbegränsning avseende uttag för kommunal vattenförsörjning bör vidare enligt Mark- och miljööverdomstolens praxis inte komma ifråga. Domstolen erinrar om möjligheten för företrädare av allmänna intressen att ansöka om upphävande och återkallande av tillståndet enligt 24 kap. 3 § miljöbalken eller om villkorsändringar enligt 24 kap. 5 § miljöbalken.

Villkor

Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt att vattenuttag överstigande 20 l/s ska upphöra vid flöden lägre än 6 m³/s vid SMHI's mätstation i Mörrum.

Mark- och miljödomstolen anser vidare att det i villkor ska föreskrivas att uttag av vatten från Mörrumsån med stöd av denna dom endast får ske när det är fråga om en akut situation som påverkar den ordinarie vattenförsörjningen med avseende på kvalitet och kvantitet. Det är således inte möjligt för bolaget att efter eget gottfinnande eller ekonomiska överväganden använda Mörrumsån som en alternativ eller kompletterande vattentäkt.

Villkor ska i övrigt i huvudsak föreskrivas med utgångspunkt från vad bolaget har yrkat och åtagit sig.

Mark- och miljödomstolen anser att länsstyrelsens yrkande om villkor rörande anmälan av påbörjande av vattenuttag, intagsgaller samt villkor rörande arbeten inom naturreservatet ska föreskrivas på sätt som framgår av domslutet.

Ersättning för intrång och skada

Någon erinran mot den föreslagna ersättningen för intrånget i det samfällda vattenområdet har inte inkommit. Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att frångå förslaget. Bolaget ska därför förpliktas att utge den föreslagna ersättningen jämte ränta räknat från dagen för dom. Några andra ersättningsgilla skador bedöms inte uppkomma. Skulle sådana trots allt visa sig får de hanteras inom ramen för bestämmelserna om oförutsedd skada.

Fiskeavgift

Mot bakgrund av att mark- och miljödomstolen ovan har funnit att det sökta uttaget endast är tillåtligt ner till 6 m³/s för att framtida skador på fisk och fisket inte ska riskeras samt att fiskesakkunnige har bedömt att skador främst uppkommer vid så låga flöden som 2,6 m³/s, uppstår det således inga skador för vilken fiskeavgift ska bestämmas.

Arbetstid

Den yrkade arbetstiden om fem år från laga kraftvunnen dom är rimlig och bör därmed föreskrivas.

Oförutsedd skada

Eventuella skador till följd av vattenuttagen kan inte förväntas uppkomma förrän reservvattenförsörjningen tagits i drift utöver det kontinuerliga flödet om 20 l/s. Tiden för anmälan om oförutsedd skada bör därför sättas till längsta möjliga, 20 år efter arbetstidens utgång. Domstolen erinrar om att oförutsedda skador kan avse såväl enskilda som allmänna intressen.

Begränsning av ersättningsrätt vid omprövning

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att ändra den begränsning av ersättningsrätten om en tjugondel av värdet av den bortledda vattenmängden som sökanden yrkat.

Rättegångskostnader

Länsstyrelsen i Blekinge län har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 34 400 kr för arbete med remissyttranden och medverkan vid huvudförhandling.

Fiskesakkunnige Fredrik Larsson vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län har yrkat ersättning för arbete med utredning om fiskeavgifter om 14 400 kr.

Sökanden har medgivit de yrkade beloppen varför sökanden ska förpliktas att utge ersättningen jämte ränta.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att ändra den tidigare beslutade prövningavgiften om 140 000 kronor för målets prövning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 4 januari 2021, på grund av mellankommande helg.

Marie Gerrevall

Carl-Philip Jönsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Marie Gerrevall, ordförande, och tekniska rådet Carl-Philip Jönsson samt de särskilda ledamöterna Johan Wagnström och Lena Nilsson Ålind.